

Grey Scale #13

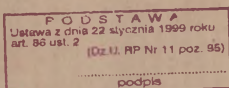
DANES-PICTA.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. gen. broni Karola Świerczewskiego

JAWNE

Egz. Nr. 295a

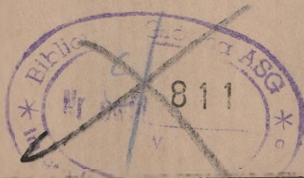

**NAUKA WOJENNA A SYSTEM
OBRONNY PAŃSTWA**

(Materiały na sesję naukową)

Opracował zespół oficerów Katedry Strategii ASG WP
pod kierownictwem gen. dyw. Bolesława CHOCHY

Załączniki

4271

WARSZAWA

MAJ

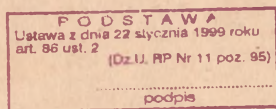
1975

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. gen. broni Karola Świerczewskiego

JAWNE

~~DO UŻYTKU SLUŻBOWEGO~~
Egz. Nr..... **295a**

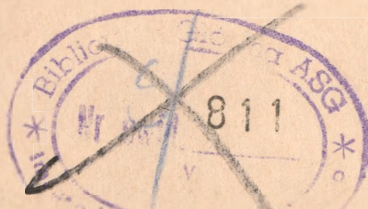

**NAUKA WOJENNA A SYSTEM
OBRONNY PAŃSTWA**

(Materiały na sesję naukową)

**Opracował zespół oficerów Katedry Strategii ASG WP
pod kierownictwem gen. dyw. Bolesława CHOCHY**

Załączniki

WARSZAWA

MAJ

1975

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. gen. broni Karola Świerczewskiego

JAWNE

PODSTAWA
Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 roku
art. 86 ust. 2
(Dz.U. RP Nr 11 poz. 95)
.....
podpis

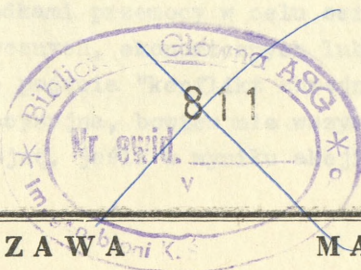
Egz. Nr.....295

**NAUKA WOJENNA A SYSTEM
OBRONNY PAŃSTWA**

(Materiały na sesję naukową)

**Opracował zespół oficerów Katedry Strategii ASG WP
pod kierownictwem gen. dyw. Bolesława CHOCHY**

Załączniki

WARSZAWA

MAJ

1975

Materiały na sesję opracowano
pod kierownictwem
gen. dyw. Bolesława CHOCHY.

W opracowaniu wzięli udział:

płk dypl. Włodzimierz AUERBACH,
płk dypl. Stanisław BARTUSZEK,
płk dypl. mgr Stanisław BRODZIŃSKI,
gen. bryg. Mieczysław CYGAN,
gen. bryg. dr Mieczysław DĘBICKI,
gen. bryg. dr Lesław DUDEK,
płk prof. dr hab. Władysław FILAR,
płk dypl. Jerzy GAWŁOWSKI,
płk doc. dr Tadeusz GESEK,
gen. bryg. Zbigniew JUREWICZ,
płk prof. dr hab. Julian KACZMAREK,
płk doc. dr Aleksander LAUDAŃSKI,
płk dr Wojciech ŁEPKOWSKI,
płk prof. dr Andrzej MADEJSKI,
kmdr dypl. Tadeusz MANDAT,
płk dr Józef MROCZKO,
płk dr Longin MUCHA,
płk mgr Jan NOWAKOWSKI,
płk prof. dr Kazimierz NOŻKO,
płk dypl. Michał PALKIEWICZ,
płk doc. dr Mieczysław SIDOR,
gen. bryg. Józef SOBIERAJ,
gen. bryg. dr Jan ŚWIATOWIEC,
płk dypl. Bolesław SZCZEPANIAK,
płk dr Ryszard SZWARECKI,
płk doc. dr Antoni WAYDA,
płk doc. dr Ernest WIŚNIEWSKI,
płk dypl. Bernard WOŹNIEWSKI.

Redaktor:

mgr Ewa DZIEWICKA.

PRZYPISY

Rozdział 1. WOJNA

/1.1/. Przez termin: "prowadzenie wojny" rozumiemy całokształt działalności państwa lub klasy /klas/ społecznej kontynuujących swą politykę przy użyciu przemocy zbrojnej oraz zastępowaniu form walki nieorężnej. Termin ten obejmuje walkę zbrojną, którą uważa się za niezbędny element wojny, jak też działalność ekonomiczną, ideologiczną, dyplomatyczną itp., skierowaną przeciwko nieprzyjacielowi w toku wojny.

Nazwa: "działania wojenne" określa wszelkie akcje prowadzone przez siły zbrojne walozących stron w czasie wojny /kampanie, bitwy, operacje, walki na szczeblu taktycznym, manewr wojskami, zajmowanie określonego terytorium bez bitwy, blokada akwenów morskich itp./.

"Walka zbrojna"-to wszelkie zbrojne starcia walozących stron, z których każda dąży do zniszczenia lub obozwładnienia przeciwnika; w sztuce wojennej terminem tym oznacza się podstawową formę działań wojennych /tj. kampanie, bitwy, operacje, walki na szczeblu taktycznym/.

/1.2/. Proponowana definicja różni się nieco od definicji podanych w Wielkiej Encyklopedii Powszechnej. Warszawa 1969, t.12, s.432 i w Małej Encyklopedii Wojskowej. Warszawa 1971, t.3, s.494.

1/. Wg WEP: "Wojna /prawo/: walka zbrojna, kontynuacja polityki przy użyciu środków przemocy". W określeniu tym pomija się inne, istotne formy prowadzenia wojny przez strony walczące. Ponadto nie uwzględnia się faktu, iż niektórych rodzajów walki zbrojnej /np. pucze wojskowe/ nie nazywamy wojną, chociaż w najogólniejszym sensie jest to działanie zmierzające "do uzyskania przez jednostki lub grupy pewnego zakresu władzy" - czyli polityka/por.: WEP, Warszawa 1966, t.8., s.831/.

2/. Wg MEW wojna - to "konflikt zbrojny między państwami, blokami państw, narodami lub klasami społecznymi; kontynuacja polityki środkami przemocy w celu osiągnięcia określonych interesów politycznych, ekonomicznych lub ideologicznych". Otóż wprowadzenie pojęcia "konflikt zbrojny" sprawia, iż definicja nie jest precyzyjna, bowiem nie wszystkie konflikty zbrojne oznaczają wojnę, jeśli w wyniku akcji dyplomatycznych nie docho-

dzi do walki zbrojnej i siły zbrojne przynajmniej jednej strony wycofują się lub poddają bez walki. Również wymienianie w definicji wojny celów ekonomicznych lub ideologicznych nie wydaje się niezbędne, ponieważ jest to już interpretacja treści znaczeniowej terminu "polityka".

/1.3/1/. R. Łabiński: Myśl Wojskowa 12/74, s.4. "Wojna jest formą walki klas, narodów, państw lub koalicji, prowadzonej środkami zorganizowanej przemocy; jest kombinacją wojskowych i psychologicznych form walki, spośród których zorganizowana walka zbrojna stanowi główną formę i podstawową cechę charakteryzującą wojnę; jest konfliktem, kontynuacją polityki środkami przemocy w celu osiągnięcia określonych rezultatów politycznych, ekonomicznych czy ideologicznych".

2/. R. Łabiński: Myśl Wojskowa 2/75, s.5. "Wojna nieoreźna obejmuje konflikty tej fazy polityki realizowanej w postaci wojny, w której stosowane są głównie polityczne, ekonomiczne i psychologiczne formy walki - konflikty, w czasie których można wykorzystać całą potęgę państwa lub koalicji, jednakże bez użycia sił zbrojnych. Celem wojny nieoreźnej jest zapewnienie przewagi nad przeciwnikiem przez zastosowanie nieoreźnych środków przemocy /np. wojna gospodarcza itp./ oraz tych środków wojskowych, które mogą pośrednio wpłynąć na korzystną zmianę sytuacji strategicznej, spowodować wzrost zagrożenia czy też wyrazić zdecydowanie i wolę ich użycia. Główną cechę wojny nieoreźnej stanowi brak jawnego konfliktu między siłami zbrojnymi danych państw lub koalicji".

/1.4/1/. A. Beaufre: Wstęp do strategii odstraszenia i strategia. Warszawa 1968, s.144. "Ponieważ w chwili obecnej żyjemy na poziomie jądrowym, stopniowo zanika prawdopodobieństwo wybuchu wojny jądrowej lub niejądrowej o bardzo dużym zasięgu. W związku z tym jednak jako normalne - choć nie przewidziane wyównanie - prawdziwy pokój również przejawia tendencję do zaniżania. W naszym współczesnym świecie dochodzimy w ten sposób do strategii obejmującej cztery poziomy /zamiast dwóch/x/.

- Pokój całkowity, który istnieje już tylko pomiędzy sojusznikami i między państwami neutralnymi;

- Poziom pokojowej wojny, czyli zimnej wojny, będący formą militarnej walki między przeciwstawnymi państwami, która stała x/ Pokój i wojna.

się bardziej gwałtowna wskutek odstraszania jądrowego i napięcia ideologicznego;

- Poziom klasyczny, będący dawną formą walki zbrojnej, bardziej wyjątkowy i bardziej ograniczony niż poprzednio;

- Poziom jądrowy, nowy i dominujący czynnik równowagi międzynarodowej i forma walki zbrojnej, możliwej, lecz równocześnie nie do przyjęcia z moralnego punktu widzenia.

Ponadto niektóre z tych jednolitych poziomów mogą się łączyć ze sobą tworząc następujące pojęcia złożone, również zasługujące na rozpatrzenie:

- Poziom zimnej wojny z bardzo ograniczonym użyciem^{x/} sił klasycznych /Kuba, Laos itp./.

- Poziom klasyczny z ewentualnym i mniej lub bardziej ograniczonym użyciem taktycznej broni atomowej, jest to możliwa, lecz nie wypróbowana forma konfliktu zbrojnego i jedna z aktywnych form odstraszania".

2/. B.H. Liddell Hart: Strategia, działania pośrednie. Warszawa 1959, s.432-433. "Chociaż wojna jest sprzeczna z rozsądkiem, gdyż oznacza osiągnięcie wyniku za pomocą siły, gdy pertraktacje nie zdołały doprowadzić do uzgodnionego rozwiązania, to jednak prowadzenie wojny musi być kontrolowane przez rozsądek, jeśli cel wojny ma być osiągnięty, albowiem:

a/ Chociaż wojna jest czynnością fizyczną, kierownictwo nią jest procesem myślowym. Im lepsza strategia, tym łatwiej i tym tańszym kosztem uzyskuje się przewagę.

b/ Odwrotnie - im więcej sił użyjemy na próżno, tym bardziej wzrasta niebezpieczeństwo przechylenia się szali wojny na naszą niekorzyść; nawet jeśli zdołamy odnieść zwycięstwo, tym mniej sił pozostanie dla wykorzystania w kraju.

Siła jest to błędne koło lub raczej spirala - o ile jej użycie nie jest regulowane najistotniej przemyślanym obliczeniem. W ten sposób wojna, która zaczyna się od ignorowania rozumu, przeprowadza jego rehabilitację we wszystkich okresach walki".

3/. A. Beaufre: Strategia działania. Tłumaczenie Sztabu Gen. Warszawa 1971, s.19. "Wojna nigdy nie jest zjawiskiem czysto militarnym, jest zawsze zjawiskiem o charakterze totalnym, gdzie łączą się i nakładają na siebie polityka wewnętrzna i zagranicz-

x/ Które Amerykanie nazywają użyciem podograniczonym.

na, gospodarka i działania wojenne".

/1.5/. Wojny lokalne, szczególnie w ostatnich czasach stosunkowo często wywoływane są przez państwa imperialistyczne.

Obawa przed konfrontacją zbrojną z państwami socjalistycznymi skłania państwa kapitalistyczne do realizacji swych celów poprzez wojny lokalne. Formowane są nawet specjalne oddziały wojenne, przeznaczone do prowadzenia tego rodzaju wojen. W Stanach Zjednoczonych istnieją jednostki interwencyjne, gotowe w każdej chwili drogą powietrzną wspierać wojny lokalne, lub też siły reakcji. Są również i siły morskie /VI Flota/, służące temu celowi.

Do wojen lokalnych można zaliczyć działania prowadzone w Suezie /1956/, Wietnamie, Laosie, Korei itp. Wszędzie tam walczyły /walczą/ siły wyzwolenicze i siły reakcji czynnie popierane z zewnątrz. W Wietnamie np. walczyła 500 000 armia amerykańska. Klasycznym jednak przykładem wojny lokalnej są wojny: Suez - 1956 i Izrael - Egipt. Brały w nich udział państwa o podobnych ustrojach polityczno-społecznych, angażując wszystkie swoje siły. Oczywiście w obu wypadkach ze strony arabskiej była to wojna sprawiedliwa, gdyż: w pierwszym wypadku - chciano Egipt pozbawić podstaw ekonomicznych, a w drugim - uzależnić politycznie.

Rozdział 2. NAUKA WOJENNA

/2.1/. "Encyclopedia Britannica" z 1947 r. odsyła zainteresowanych hasłem "nauka wojenna" /"military science"/ do haseł "strategia" i "taktyka". Ta sama encyklopedia z r. 1961 kieruje czytelnika do hasła "military affairs" /sprawy wojskowe/, w którego zakres wchodzi zbiór pojęć związanych z wojną /walką zbrojną jest tam rozpatrywana w kontekście polityki, historii społeczeństwa i prawa oraz postępu technicznego/. Francuska "Grande Larousse Enciclopedique" z 1961 r. w ogóle hasło to pomija, podczas gdy jest ono z kolei uwzględnione w zachodnioniemieckim "Der Grosse Brockhaus" z 1955 r. /"Kriegswissenschaften" - nauki wojenne/ oraz w "The Encyclopedia Americana" z 1958 r. /"military science" - nauka wojenne/.

/2.2/. Nauka wojenna pojęcie znane i używane od dawna. Jednym z tych, którzy pierwsi je zastosowali i próbowali sprecyzować jego treść był angielski generał H. Lloyd /1729-1783/. Uważał on jednak, że zakres zainteresowań nauki wojennej ogranicza się do problemów związanych z przygotowaniem wojny. Przebieg i wynik wojny uzależniał w zasadzie całkowicie od talentu wodza, od sztuki, której nie można ująć w żadne naukowe reguły^{x/}. W miarę zmian zachodzących w sztuce wojennej oraz jej ideowych i materialnych podstawach zmianom uległa także treść pojęcia nauki wojennej. Zdaniem autorów książki "O radzieckiej nauce wojennej"^{xx/}, powołujących się na wydaną w 1885 r. w Petersburgu "Encyklopedię nauk wojskowych i morskich", do dziewiętnastego wieku, pojęcie "nauka wojenna" było bardzo mgliste. Obejmowało w istocie wszystkie teorie związane z problematyką wojny i sił zbrojnych. Od czasów Jominiego i Clausewitza pojęcie nauki wojennej zaczyna się utożsamiać z pojęciem sztuki wojennej. Istniał też pogląd, iż nauka wojenna jest to teoria sztuki wojennej, która sama w sobie jest jedynie praktyczną działalnością wodzów^{xxx/}.

Współcześnie poglądy na istotę i treść pojęcia "nauka wojenna" są w zasadzie zgodne co do tego, że:

x/ Bolszaja Sowietskaja Encikłopedija. Moskwa 1970, t.5, s.209.

xx/ O radzieckiej nauce wojennej. Wyd. MON, Warszawa 1962.

xxx/ Tamże, s.120.

- nie jest to dyscyplina naukowa, lecz system nauk;
- jest to system nauk nie tylko badających zjawisko wojny, ale przede wszystkim opracowujących wytyczne /zasady/ do praktycznego działania.

"Bolszaja Sowietskaja Encykłopedija" pod hasłem "nauka wojenna" podaje, że jest to "system wiedzy o przygotowaniu i prowadzeniu wojny" /z wymienieniem dyscyplin naukowych i specjalności wchodzących w zakres nauki wojennej/, a następnie, że: "radziecka nauka wojenna bada charakter możliwych wojen, prawa wojny i sposoby jej prowadzenia ... wypracowuje zasady teoretyczne i zalecenia praktyczne ..."^{x/}.

"The Encyclopedia Americana" pod hasłem "military science" podaje, że jest to "dziedzina spostrzeżeń, badań i analiz odnoszących się do spraw wojskowych i z nimi spokrewnionych" i dalej: "nauka wojenna dokonała syntezy zjawisk i przedstawiła je w postaci zasad sztuki wojennej" /z wymienieniem - aczkolwiek w podtekście - nauk składających się na naukę wojenną, a w tym szczególnie problematyki politycznej, historycznej, społecznej i technicznej/^{xx/}.

"Der Grosse Brockhaus" zamiast "nauka wojenna" używa terminu "nauki wojenne" /Kriegswissenschaften/ z wymienieniem całego zestawu dyscyplin naukowych określonych jako "dziedziny wiedzy zajmujące się tworzeniem teoretycznych i praktycznych narzędzi dla sztuki wojennej"^{xxx/}.

I rzeczywiście - można by współcześnie, gwoili ścisłości, mówić raczej o naukach wojennych niż o nauce wojennej. Wydaje się jednak, że należy brać pod uwagę siłę przywiązania do pewnych tradycyjnych pojęć i skalę ich rozpowszechnienia.

Wtórny w zastosowaniu z polityką charakter wojny, jej podporządkowanie polityce, przesądza o tym, że nauka wojenna

x/ Bolszaja Sowietskaja Encykłopedija. Moskwa 1970, t.5, s.208; Opracowanie ASG: Podstawowe pojęcia z dziedziny nauki wojennej. Warszawa 1974, s.5.

xx/ The Encyclopedia Americana. New York 1958, t.19, s.83 - cytowane za opracowaniem: Podstawowe pojęcia z dziedziny nauki wojennej. Warszawa 1974, s.5.

xxx/ Der Grosse Brockhaus. Wiesbaden 1955, t.6, s.655 - opracowanie ASG: Podstawowe pojęcia z dziedziny nauki wojennej. Warszawa 1974, s.5.

/nauki wojenne/ bardziej niż inne zależy od polityki tej klasy społecznej, której interesy reprezentuje i realizuje polityka. Nauka wojenna /każda wojenna teoria/ jest oparta na określonej ideologii. Partyjność nauki wojennej jest jej charakterystyczną właściwością.

Dlatego też - i w tym sensie - nie można traktować nauki wojennej jako nauki ogólnowsiatowej. W rzeczywistości bowiem każda formacja społeczno-ekonomiczna, każda klasa społeczna, a nawet zazwyczaj każdy naród i państwo rozwijają własną, sobie właściwą, odpowiadającą własnym interesom, celom i warunkom naukę wojenną i wojenne teorie. Teorii tych wręcz nie można by uznać za naukowe, gdyby nie uwzględniały odmienności i odrębności celów i warunków.

Oto dlaczego zdecydowanie różnią się od siebie na przykład nauki wojenne: burżuazyjna i socjalistyczna; oto dlaczego w szczegółach różnią się między sobą także nauki wojenne różnych państw i narodów. Jednakże różnice między treścią nauki wojennej państw tej samej formacji społeczno-ekonomicznej, a tym bardziej państw o identycznych lub zbliżonych ustrojach, dążących do podobnych celów politycznych nie mają zwykle charakteru zasadniczego, nie są bowiem następstwem odmienności podstaw ideowych i metodologicznych. Różnice te są wręcz znikome, gdy dane państwa łączy ścisły sojusz ideowy, polityczny i wojskowy.

Jednocześnie jednak należy pamiętać o tym, że nauka wojenna /wojenne teorie/ wyłoniła się z wojennej praktyki. Kształtowała się i wzbogacała w ogniu doświadczeń. Jej rozwój uwarunkowany był zmianami zachodzącymi przede wszystkim w siłach wytwórczych i środkach produkcji. Ten materialny pierwiastek, prądźródło wszelkich zmian w teorii i praktyce sztuki wojennej - bez względu na to, czy brany pod uwagę przez twórców danej teorii i praktyków w sposób świadomy, czy torujący sobie drogę przez gąszcz zdarzeń przypadkowych - przesądza o treści wszystkich podstawowych twierdzeń każdej naukowej teorii, jest wspólny dla wszystkich nauk i teorii wojennych w skali całego świata i w pełnym przekroju historycznym.

Nie oznacza to oczywiście, że nie było lub nie ma również współcześnie teorii i twierdzeń zarówno prawdziwych, jak i błędnych /choć mogą wydawać się uzasadnione naukowo/. Chodzi tylko

o to, że w tym sensie, ale tylko w tym, możemy również mówić o światowej nauce wojennej, o elementach wspólnych dla nauki wojennej wszystkich klas, narodów, państw i o ciągłości jej rozwoju przez różne epoki historyczne i różne formacje społeczno-ekonomiczne. Materialno-sprzętowe uwarunkowanie każdej wojennej nauki przesądza też o podobieństwie wielu podstawowych twierdzeń, założeń i postulatów, jakie bez trudu można odnaleźć w nauce wojennej i wojennych teoriach naukowych klasowo różnych społeczeństw i wrogich sobie państw tej samej epoki historycznej^{x/}.

Równie szeroko jak nauka wojenna /nauki wojenne/ rozpowszechnione jest w Polsce współczesne pojęcie nauki wojskowej. Pojęcia te nie są i nie powinny być synonimami. i to ze względów tak formalnych. jak również semantycznych.

Zestaw nauk wojskowych, aktualizowany stosownie do sytuacji i wymagań polityki naukowej, zawarty jest w obowiązujących aktach prawnych i organizacyjno-administracyjnych. Są to nauki, za osiągnięcia w rozwoju których uzyskuje się stopnie naukowe doktora i doktora habilitowanego nauk wojskowych; uprawiane w wojsku i podległe w sensie organizacyjno-administracyjnym Ministerstwu Obrony Narodowej. Ich zakres zależy od szeregu okoliczności, potrzeb i możliwości - zawsze jednak jest znacznie węższy od zakresu zainteresowań nauki wojennej. To względy formalne. Semantycznie natomiast rzecz oceniając, trzeba najogólniej stwierdzić, że nauka wojenna /nauki wojenne/ jest nauką o wojnie, uprawianą dla potrzeb wojny /lub jej zapobiegania, przeciwdziałania/, natomiast nauki wojskowe - to nauki zajmujące się wojskiem, uprawiane dla potrzeb wojska albo w wojsku. Chcąc ściśle stosować te różne terminy, trzeba by pamiętać, że pierwszy pochodzi od słowa wojna, a drugi od słowa wojsko.

/2.3/. Wielu autorów, uznających, że przedmiotem badań nauki wojennej jest wojna, jednocześnie zawęża pole badań do potrzeb walki zbrojnej. Takie postawienie sprawy należy uznać za niewłaściwe z wielu względów, a mianowicie:

x/ Współczesna wiedza wojskowa. Wyd. MON, Warszawa 1972, s.11.

- jest to zawężenie nadmierne, uniemożliwiające pełne uwzględnienie właściwości nowoczesnej wojny i jej trendów rozwojowych;^{x/}

- prowadzi do nieporozumień; czytelnicy nie rozumieją intencji autora, odbierają jego myśli w sposób wypaczony, zarzucają - być może niesłusznie - chwiejność poglądów, brak zdecydowania lub co najmniej nieprecyzyjność sformułowań^{xx/};

- powoduje sytuację prawie tożsamości przedmiotu zainteresowania nauki wojennej i sztuki wojennej; granice między nimi ulegają zatarciu, co prowadzi do dalszych rozbieżności.

/2.4/. Struktura nauki wojennej jest ujmowana bardzo różnie:

1/ M.Bień/"System strukturalny nauki wojennej" Myśl Wojskowa 11/73 s.4 /najogólniej wyodrębnia: sztukę wojenną, nauki wojskowo-społeczne, nauki wojskowo-techniczne, nauki wojskowo-medyczne.

2/ S.Chłystow /Wojenna Myśl 10/72/ w klasyfikacji bibliotecznej wymienia w rozdziale poświęconym nauce wojennej następujące dyscypliny: marksizm-leninizm o wojnie i wojsku; ogólną teorię nauki wojennej i wojenne doktryny; teorię sztuki wojennej; nauki wojskowo-historyczne; geografie wojenną, nauki wojskowo-techniczne, a ponadto w dziale "siły zbrojne" również umieszczonym w ramach nauki wojennej - administrację wojskową oraz teorię szkolenia i wychowania.

3/ B.Chocha/ "Rozważania o nauce wojennej". Myśl Wojskowa 6/73 s.15/ włącza w zakres nauki wojennej: teorię nauki wojennej, teorię sztuki wojennej, wojskowe nauki historyczne, wojskowe nauki techniczne, wojskowe nauki społeczne, wojskowe nauki specjalne,

4/ M.Iwaszczenko/"Ob obszczej teorii i strukturie wojennej nauki" Wojenna Myśl 6/73/, polemizując z Ziemskowem proponuje w systemie nauki wojennej wyodrębniać trzy grupy dyscyplin naukowych:

x/ Przy takim potraktowaniu problemu trzeba by na przykład rozpatrywać problematykę obrony cywilnej wyłącznie z punktu widzenia walki zbrojnej, jej zabezpieczenia, co zupełnie nie odpowiada realnej rzeczywistości i potrzebom.

xx/ Patrz Myśl Wojskowa 8 i 9/73 "Istota, treść i wewnętrzna struktura nauki wojennej".

- pierwsza - nauki charakteryzujące istotę i specyfikę zjawiska wojny;

- druga - nauki charakteryzujące wzajemne związki zjawisk wojny ze zjawiskami społecznymi i przyrodniczymi;

- trzecia - nauki stosowane.

5/ W.Kozłowski /"Metodologiczne problemy teorii i praktyki wojskowej". Wyd. MON, Warszawa 1971, s.293-300/, mówiąc o strukturze tej nauki wymienia: ogólną teorię nauki wojennej, teorię sztuki wojennej, administrację wojskową, wojskową pedagogikę, wojskową psychologię, nauki wojskowo-techniczne /nie precyzuje przy tym o jakie nauki chodzi/, historię wojskową, wiedzę wojskowo-morską i wojskowo-lotniczą. Stwierdza ponadto, że: "prawo do pewnej samodzielności ma też wiele dyscyplin pomocniczych, takich jak topografia wojskowa, geografia wojenna, cybernetyka wojskowa i inne". Jako odrębne, nie wchodzące w skład nauki wojennej, wymienia "dyscypliny zajmujące się badaniem prawidłowości i problemów, odnoszących się do czynnika ekonomicznego i moralnego w wojnie". Zdaniem S.Kozłowskiego "przedmiot tych badań wykracza ... poza ramy właściwej nauki wojennej" /s.300/, jednakże dowodów, uzasadnień nie przedstawia.

6/ K.Nożko /Myśl Wojskowa 8/73 s.23/ w systemie nauki wojennej wyodrębnia: teorię sztuki wojennej, teorię szkolenia i wychowania sztabów i wojsk, teorię organizacji i zarządzania /administrację wojskową/, historię wojen i wojskowości, geografie wojenną, wojskowe nauki techniczne, teorię morskiej sztuki wojennej /w Armii Radzieckiej/, wojskowe nauki o zaopatrywaniu i obsłudze wojsk oraz wojskowe nauki biomedyczne, wojskowe nauki społeczne /głównie: ekonomika wojenna, socjologia, pedagogika, psychologia, cybernetyka, praca partyjno-polityczna, prawo wojenne i inne/.

7/ M. Flikus /Myśl Wojskowa 11/73 s.15/ wyróżnia: nauki wojskowe /nauka wojenna, teoria sztuki wojennej, organizacja i mobilizacja sił zbrojnych, dowodzenie wojskami - uwaga: autor przez pojęcie "nauka wojenna" w przybliżeniu rozumie to, co w pracach autorów radzieckich zwane jest ogólną teorią nauki wojennej, a dla całego systemu nauk proponuje nazwę nauki wojskowo-obronnej/, wojskowe nauki historyczne /historia wojen, wojska, sztuki wojennej/, wojskowe nauki społeczne /wojskowa i wojenna

psychologia, socjologia, pedagogika, praca partyjno-polityczna, prawo/, wojskowe nauki techniczne /balistyka, nauki: artylerijskie, lotnicze, morskie, inż.-sap., chemiczne, pancerne, inne/, wojskowe nauki ekonomiczne, obrona terytorium kraju i różne /geografia wojenna, medycyna wojskowa, geodezja i topografia wojskowa/.

8/ M. Smirnow, J.Baź., W.Kozłow, P.Sidorow /"O radzieckiej nauce wojennej". Wyd. MON, Warszawa 1962, s.221/ w systemie nauki wojennej wyodrębniają: "ogólną teorię /zasady ogólne/ nauki wojennej, teorię sztuki wojennej; historię wojen i wojskowości; teorię szkolenia i wychowania wojsk; administrację wojskową; geografię wojenną; wojskowe nauki techniczne".

9/ W. Ziemskow /Wojennaja Myśl 10/72, s.25-35/ w systemie nauki wojennej wymienia: ogólną teorię nauki wojennej, teorię sztuki wojennej, naukę wojenno-morską, zagadnienia naukowego kierowania wojskami, teorię organizacji sił zbrojnych, teorię wyszkolenia i wychowania sił zbrojnych, teorię tyłów sił zbrojnych, teorię obrony cywilnej, wojenne nauki specjalne i techniczne /nie wyjaśnia przy tym o jakie nauki mu chodzi/. Następnie wymienia i omawia nauki /teorie/ "stykowe": teorię ekonomiki wojennej, teorię pracy partyjno-politycznej, wojskową pedagogikę, wojskową psychologię, nauki wojskowe prawnicze. Autor uważa, że są to nauki, które trzeba traktować oddzielnie ze względów metodologicznych, jako związane swą teoretyczną podstawą z wiedzącymi naukami społecznymi, a tylko współpracujące z naukami ściśle wojennymi.

/2.5/. W.Ziemskow /"Wojennaja Myśl" 8/72/, charakteryzując zakres zainteresowań i zadań teorii ogólnej stwierdza, że swymi badaniami obejmuje ona: prawa wojny, walki zbrojnej i wynikające z nich zasady; ogólne prawidłowości i zasady "budownictwa" sił zbrojnych, ich przygotowania i kierowanie nimi; prawidłowości i tendencje rozwojowe w zakresie techniki wojennej; ilościowe i jakościowe kryteria efektywności tej techniki; wojskową /militarną/ treść, formy i sposoby prowadzenia wojny i ocenę jej charakteru z punktu widzenia wykorzystywanych środków; stosunki między duchowymi i materialnymi środkami prowadzenia wojny; wymagania pod agresem programujących rozwój uzbrojenia i wyposażenia; zagadnienia moralno-politycznego, ekonomicznego,

mobilizacyjnego i psychologicznego przygotowania kraju i sił zbrojnych do wojny itd.

M.Smironow /"Wojenna Myśl" 10/73/ mówi ponadto o: roli różnych typów uzbrojenia; stosunkach między środkami obrony i napaści oraz ich wpływie na rozwój form i sposobów prowadzenia wojny i walki zbrojnej; metodach i sposobach utrzymania nad przeciwnikiem przewagi technicznej; problemach wyszkolenia i wychowania wojsk; politycznych, organizacyjnych i technicznych sposobach stałego utrzymywania gotowości bojowej wojsk; różnorodnych klasyfikacjach współczesnych wojen; roli partii i państwa w dziedzinie kierowania przygotowaniem i prowadzeniem wojny; wymaganiach współczesnej wojny w zakresie obrony zaplecza, o problemach obrony cywilnej itd.

/2.6/. Obecnie obserwujemy jednocześnie coraz szersze zastosowanie tych nauk /ich osiągnięć/ dla potrzeb pozawojennych, a także konieczność angażowania całych zawodowych grup społecznych /nie tylko wojskowych/ do realizacji zadań wojennych w oparciu o osiągnięcia nauk drugiej grupy.

A oto przykłady:

a/ rosnąca skala zastosowania dla celów niewojskowych osiągnięć takich dyscyplin i specjalności niegdyś wybitnie wojskowych, jak: balistyka; konstrukcja, budowa i eksploatacja mostów składanych, pływających i podwodnych; budowa i eksploatacja polowych lotnisk i portów; teoria zastosowania materiałów wybuchowych, urządzeń radiolokacyjnych, sprzętu gasienicowego i kołowego /terenowego/ itd.; wojskowa dydaktyka i metodyka nauczania; wojskowa i wojenna medycyna kliniczna^{x/} i inne.

b/ Konieczność angażowania całego społeczeństwa do realizacji zadań wojennych /związanych z walką zbrojną lub jej skutkami/ jest sprawą oczywistą i wielokroć już akcentowaną. Przykładem może tu być społeczna służba zdrowia. Medycyna wojenna przestała być domeną wojskowej służby zdrowia. Funkcjonowanie cywilnej służby zdrowia w czasie wojny na zasadach pokojowych,

x/ Ogromny wzrost wypadków /liczba i różnorodności katastrof/, będący następstwem rozwoju cywilizacji, doprowadził do tego, że skomplikowane zranienia i urazy, oparzenia, napromienienia, zatrucia, choroby i urazy psychiczne itd. - niegdyś charakterystyczne dla wojny, a przede wszystkim walki zbrojnej - stały się udziałem całego społeczeństwa, i to nie tylko w czasie wojny.

tak jak zdarzało się to w przeszłości, nie jest już rozwiązaniem możliwym do przyjęcia. Medycyna wojenna - i to zarówno kliniczna, jak też w zakresie organizacji i taktyki służby zdrowia - całkowicie przeniknęła do medycyny ogólnej. Zupełnie nieeliczne i tylko wąsko specjalistyczne elementy pozostały, być może, poza kręgiem jej codziennego zainteresowania/np. leczenie ran postrzałowych z broni o bardzo dużych prędkościach pocisku lub taktyka służby zdrowia jednostek wojskowych/. To samo dotyczy wszystkich innych służb obrony cywilnej oraz formacji samoobrony.

/2.7/. Pojęcia: prawo i prawidłowość. Rozwój przyrody, społeczeństwa i ludzkiego myślenia przebiega zgodnie z prawidłowościami, których wyrazem są wykryte i sformułowane prawa. Ogólnie rzecz biorąc można wyróżnić: prawa przyrody, prawa rozwoju społecznego, prawa poznania /myślenia/.

Prawa mają więc charakter obiektywny, ich działanie nie zależy od woli i świadomości ludzi. Odzwierciedlają one nie fakty i zdarzenia, lecz najistotniejsze związki i stosunki, jakie między nimi zachodzą. Prawa określają zależności między zjawiskami w warunkach idealnych, które w rzeczywistości nie występują, gdyż na każde zjawisko oddziałuje szereg czynników potęgujących lub osłabiających działanie praw. Prawa te działają nieuchronnie w określonych warunkach, co oznacza, że przy zaistnieniu tych warunków nie da się uniknąć ich działania.

Zarówno prawa rozwoju społeczeństwa, jak i ludzkiego myślenia mają charakter historyczny. Ich treść i formy przejawiania się ulegają zmianie wraz ze zmianą konkretnych warunków. Mają one również właściwości uniwersalne w odniesieniu do zjawisk, którymi rządzą.

Człowiek nie może według swojego uznania tworzyć czy też zmieniać praw: może jednak je wykrywać, formułować i wykorzystywać w działalności praktycznej. Znając prawa może przewidywać zdarzenia i stwarzać warunki do ujawniania się tych praw. Ograniczoność prawa wynika z tego, że z mnogości pojedynczych, szczególnych związków i zależności wyodrębnia jedynie najbardziej istotne i ogólne, odrzucając wszystko, do drugorzędne i poboczne.

Reasumując można stwierdzić, że w aspekcie filozoficznym

"prawo to obiektywne, istotne, konieczne, ogólne, trwałe i powtarzające się związki między rzeczami i zjawiskami świata lub między stronami tego samego zjawiska"^{x/}.

Pojęcia: "prawo" nie można utożsamiać z pojęciem: "prawidłowość". Jeśli mianem prawa określimy istotne związki i zależności zachodzące pomiędzy zjawiskami /i w samych zjawiskach/ przyrody, rozwoju społecznego czy też w procesie myślenia - to za prawidłowości uważać będziemy charakterystyczne, powtarzające się procesy i tendencje wyrażone w postaci jednego lub wielu praw^{xx/}. Prawidłowość polega na tym, że ilekroć występują określone warunki, tylekroć występuje określone zjawisko^{xxx/}.

/2.8/. Prawo zależności form i sposobów prowadzenia walki zbrojnej od stosowanego uzbrojenia i sprzętu technicznego jest niekiedy wyrażane następująco: "sposoby i formy walki zbrojnej zależą od materialnej podstawy walki i operacji"^{xxxx/}. Niektórzy teoretycy wymieniają zamiast jednego prawa wojny, mówiącego o zależności przebiegu i wyniku wojny od stosunku między potencjami walczących stron, trzy prawa: prawo zależności siły obronnej kraju /koalicji/ od możliwości ekonomicznych państwa /koalicji/; prawo zależności siły obronnej kraju /koalicji/ od morale społeczeństwa i sił zbrojnych państwa /koalicji/; prawo zależności przebiegu wojny od wielkości potencjału wojennego przeciwnych państw /koalicji/^{xxxxx/}. Część teoretyków dzieli prawa wojna na trzy grupy. Do pierwszej zaliczają oni najbardziej ogólne związki i zależności między wojną jako zjawiskiem społecznym a polityką, ekonomiką, stanem moralno-politycznym społeczeństwa, stanem nauki itp.; do drugiej - związki i

x/ Dialekticzeskij materializm i sowjetskaja wojennaja nauka. Moskwa 1972, s.76.

xx/ M.W.Popow: Suszcznost zakonow woorozhonnoj borby. Moskwa 1964, s.39.

xxx/ A.Schaff: Obiektywny charakter praw historii; patrz J. Pelc: Prawa nauki. Wyd. PWN, Warszawa 1957, s.16.

xxxx/ W.Sawkin: Podstawowe zasady sztuki operacyjnej i taktyki. Wyd. MON, Warszawa 1974, s.138.

xxxxx/ K.Nożko: Zagadnienia współczesnej sztuki wojennej. Wyd. MON, Warszawa 1973, s.130-131.

zależności występujące między walką zbrojną a właściwościami uzbrojenia i sprzętu technicznego, i wreszcie do trzeciej grupy - prawa odnoszące się do szczebla strategicznego, operacyjnego i taktycznego, do rodzajów sił zbrojnych itp.^{x/}.

- x/ M.W.Popow: Suszcznost zakonow woorużonnoj borby. Moskwa 1964, s.44-45.
W.Sawkin: Podstawowe zasady sztuki operacyjnej i taktyki. Wyd.MON, Warszawa 1974, s.138.
W.Morozow, S.Tiuszkiewicz: Obiektiwnyje zakony wojny i ich otryaženije w sowjetskoj wojennoj naukie. Wojennaja Myśl 5/71, s.69.

Rozdział 3. SZTUKA WOJENNA

/3.1/. F. Engels: Dialektika prirody. Moskwa 1952, s.177-178.
"Ludzie niemal zawsze najwcześniej ustalają poszczególne reguły, zasady działania i kierują nimi praktycznie. Od ustalenia reguł do wykrycia prawidłowości i sformułowania praw, z których te reguły wynikają, mijają czasem tysiąclecia".

/3.2/. Napoleon: Izbrannyje soczinienija. Moskwa 1956, s.XX.
"Wódz kieruje się własnym doświadczeniem lub geniuszem. Wojny zaczepne należy prowadzić tak, jak je prowadzili Aleksander, Hannibal, Juliusz Cezar, Gustaw Adolf, Turenusz, książę Eugeniusz i Fryderyk; czytajcie i studiujcie te 83 pochody wojenne i kształćcie się z nich - oto jedyny środek, aby się stać wielkim wodzem i przeniknąć tajemnice sztuki wojennej. Umysł oświecony w ten sposób odrzuca wszelkie reguły, niezgodne z działaniami wspomnianych wielkich mężów wojennych".

/3.3/. Do tego m.in. w istocie zmierzali zarówno Jomini, jak i później Foch, apolegeci Napoleona, czy nawet Clausewitz, idealistyczny dialektyk, najwybitniejszy teoretyk wojskowy XIX w.

Niemal do drugiej wojny światowej burżuazyjna sztuka wojenna była w większości pod fascynującym wpływem Napoleona; jego zasady uważano za uniwersalne i nieprześcignione - niezmiennie. Świadczyć o tym może dobitnie następująca wypowiedź J. Piłsudskiego: "Czynami swymi i bojami zostawił Napoleon tak niezapomniane, tak świetne wzory sztuki wojowania, że dopóki na świecie całym zostanie choć jeden żołnierz, szukający w trudzie zagadki zwycięstwa, póki będzie człowiek, badający tajemnice sztuki dowodzenia ... póty nie gdzie indziej zacząć muszą swe poszukiwania, jak w dziełach, pracy i zwycięstwach wielkiego Napoleona" /J. Piłsudski: Pisma zbiorowe. Warszawa 1937, t.V, s.207/.

/3.4/. Trzeba jednak powiedzieć, że każda klasa rządząca i państwo, niezależnie od ich politycznej istoty, powodując się żywotnym interesem własnym, poświęcają wiele uwagi rozwojowi sztuki wojennej i starają się w miarę obiektywnie podchodzić do zjawisk walki zbrojnej oraz praktycznych zaleceń teorii wojennych. Wojna często stawia przecież pod znakiem zapytania samo istnienie danej klasy lub państwa. Dlatego też idealistyczna baza ideologiczna i metodologiczna nie wyklucza żywiołowo dialektycznego i obiektywnego podejścia badaczy burżuazyjnych do zjawisk wojny.

/3.5/. W literaturze przedmiotu można m.in. spotkać następujące określenia:

1. W. Sokołowski: Strategia wojenna. Warszawa 1964, s.16.

"... w schemacie klasyfikacyjnym nauki wojennej wiodącą dyscypliną jest teoria sztuki wojennej, która bada charakter i sposoby działań wojennych w różnej skali, zarówno w ich całokształcie, jak i w zastosowaniu do każdego rodzaju sił zbrojnych i każdego rodzaju wojsk oddzielnie".

2. W. Kozłow, M. Smirnow, J. Baż, P. Sidorow: O sowieckiej wojennej nauce. Moskwa 1964, s.246.

"Teoria sztuki wojennej - najważniejsza część składowa nauki wojennej, zajmująca się badaniem sposobów i form działań wojennych o różnej skali, prowadzeniem walki zbrojnej na lądzie, morzu i w powietrzu".

3. J. Szkadow: Sowietennoje wojennoje iskusstwo i niekotoryje woprosy podgotowki wojennych kadrow. Wojennaja Myśl 11/73, s.15.

"Radziecka sztuka wojenna to system wiedzy o prawidłowościach, prawach i zasadach przygotowania i prowadzenia działań wojennych o różnej skali, zaczynając od walki, operacji i kończąc na wojnie".

4. M. Czeredniczenko: Wojennaja strategia i wojennaja technika. Wojennaja Myśl 4/73, s.37.

"Strategia wojenna obejmuje teorię i praktykę przygotowania sił zbrojnych do wojny i ich harmonijnego wykorzystania dla osiągnięcia określonych celów politycznych w danej wojnie".

5. M. Czeredniczenko: Ewolucija wzgladow na sodierżanije i funkcji wojennej strategii. Wojennaja Myśl 12/74, s.22.

"W naszym kraju pojęcie "strategia wojenna" nigdy nie wykraczała poza reguły dziedziny militarnej".

/3.6/. W procesie swego historycznego rozwoju sztuka wojenna i wiedza o niej najpierw były jednolite, jednak już bardzo wcześnie, bo jeszcze w okresie niewolniczym, nastąpił podział na strategię i taktykę. Podział ten utrzymywał się w zasadzie do lat dwudziestych XX w., kiedy to w radzieckiej sztuce wojennej wyodrębniono ogniwo pośrednie między strategią i taktyką - sztukę operacyjną i jej teorię. Wprawdzie pojęcie operacji zrodziło się w XIX w., a elementów operacji można dopatrzeć się już w sztuce wojennej starożytności, jednak o sztuce operacyj-

nej w naszym współczesnym rozumieniu tego słowa. można mówić dopiero od czasu I wojny światowej. Burżuazyjni teoretycy wojskowi posługują się terminem operacja, lecz nadają mu inny nieco sens, podobnie, jak nieco inaczej definiują pojęcia strategii i taktyki. Używane na Zachodzie określenia: wielka strategia, strategia i taktyka /lub przed nią wielka taktyka/ nie całkiem pokrywają się z naszym podziałem na strategię, sztukę operacyjną i taktykę. Na ten temat piszą m.in. H. Hoth: Tankowyje operaczi. Moskwa 1961, s.21-25. oraz J. Szawrow: Sowietsoke operatiwnoje isskustwo. Wojennaja Myśl 10/73, s.4.

/3.7/. O prawach i zasadach walki zbrojnej najobszerniej pisze W. Sawkin: Podstawowe zasady sztuki operacyjnej i taktyki. Warszawa 1974, s.73-227. Patrz także m.in. F.Foch:Zasady sztuki wojennej. Warszawa 1924 oraz D.O. Smith: Doktryna wojenna USA. Warszawa 1957, s.65-67.

Rozdział 4. DOKTRYNA WOJENNA

/4.1/. W Stanach Zjednoczonych przez pojęcie polityki narodowej /National Policy/ rozumie się linię postępowania przyjętą i realizowaną przez rząd w różnych dziedzinach działalności politycznej, gospodarczej, naukowo-technicznej, wojskowej, ideologicznej, psychologicznej i innej dla osiągnięcia tzw. celów narodowych /National Objectives/ zarówno w czasie pokoju, jak i wojny. Pojęcie to obejmuje więc politykę wewnętrzną i zagraniczną głównie w dziedzinach: dyplomatycznej, gospodarczej, naukowo-technicznej i wojskowej.

Cele narodowe mogą z kolei mieć różną treść: od zachowania status quo do likwidacji wrogiego państwa.

Polityka wojskowa /Military Policy/ znajduje odzwierciedlenie w systemie aktów ustawodawczych oraz odpowiednich przedsięwzięć realizowanych przez rząd dla osiągnięcia celów polityki narodowej za pomocą środków wojskowych. Funkcjonalnie wchodzi ona w zakres zarówno polityki wewnętrznej, jak i zagranicznej, a w założeniach swoich uwzględnia gospodarcze i naukowo-techniczne możliwości kraju.

Strategia narodowa /National Strategy/ jest to sztuka opracowywania planów rozwoju i wykorzystania wszystkich elementów potęgi państwa: politycznych, gospodarczych, wojskowych, naukowo-technicznych, psychologicznych, socjologicznych i innych dla osiągnięcia celów polityki narodowej w czasie pokoju i wojny.

Strategię narodową w odróżnieniu od innych strategii Amerykanie nazywają często strategią wielką lub polityczną. Jakże zatem różnice i zależności zachodzą między polityką narodową i strategią narodową? Różnica między nimi polega na tym, że polityka narodowa jest w swej istocie wytyczną do działań, jest decyzją wyrażoną w fundamentalnych zasadach politycznych, którymi należy się kierować przy rozstrzyganiu szerokiego wachlarza zadań stojących przed państwem; strategia narodowa natomiast jest planem działań, zgodnie z którym będące do dyspozycji państwa środki polityczne, gospodarcze, wojskowe i inne są harmonijnie uruchamiane w interesie osiągnięcia celów polityki narodowej. Polityka narodowa dominuje więc nad strategią narodową, która jest jej podporządkowana.

Strategię narodową dzieli się na: strategię polityczną /zwaną czasami dyplomatyczną/, strategię gospodarczą, strategię naukowo-techniczną i strategię wojskową. Uważa się, że przy opracowywaniu i realizacji założeń strategii narodowej w konkretnej sytuacji wojskowo-politycznej i wojskowo-strategicznej . rzeczą bardzo ważną /ale trudną/ jest określenie stosunku między poszczególnymi strategiami oraz ocena ich roli i miejsca na każdym etapie wykonywania zadań określonych przez politykę narodową. W oficjalnych dokumentach amerykańskich istotę i treść polityki narodowej i strategii narodowej przedstawia się zazwyczaj w postaci doktryny narodowej /np. doktryna Trumana, Eisenhowera, Guamska, Nixona/. Ze względu na swą treść i cele doktryna taka może odnosić się do określonego rejonu zainteresowań politycznych i strategicznych lub też odzwierciedlać globalne cele i zadania polityczne oraz sposoby i ich realizacji.

Strategia wojskowa /Military Strategy/ jest to sztuka i nauka opracowywania planów czy programów rozwoju i wykorzystania sił zbrojnych państwa dla osiągnięcia celów polityki narodowej drogą bezpośredniego lub pośredniego wykorzystania potencjału wojskowego, tj. użycia siły lub zagrożenia jej użyciem.

Jako element strategii narodowej ma ona zapewnić realizację zadań wytyczonych przez politykę narodową w czasie pokoju i wojny.

Strategia wojskowa w praktyce i teorii związana jest przede wszystkim z przygotowaniem i prowadzeniem wojny lub długotrwałej kampanii wojennej składającej się z szeregu operacji wojskowych; określa ona także skalę i sposoby wykorzystania sił zbrojnych w celu demonstracji potencjału militarnego i gotowości do jego użycia.

Strefę działania strategii wojskowej wyznaczają cele polityczne i wynikające z nich zadania strategiczne, jak również skala operacji i szczeble dowodzenia.

W klasycznym przypadku za najniższy szczebel w skali strategicznej uważa się dowództwo, w którego skład wchodzi związki taktyczne i operacyjne /np. dowództwo lotnictwa strategicznego/, zdolne do prowadzenia operacji w skali strategicznej.

Warto przy tej okazji zwrócić uwagę na pewien charakterystyczny szczegół: otóż wojskowi teoretycy amerykańscy podkreśla-

ją, że we współczesnych warunkach sfery strategii wojskowej nie można określać tylko szczeblem instancji dowódczej lub skalą wielkich operacji wojskowych, ponieważ nawet w przypadku ograniczonego konfliktu zbrojnego, w którym uczestniczą stosunkowo nieduże siły, może zaistnieć konieczność powzięcia decyzji o charakterze strategicznym.

Kolejnym pojęciem jest koncepcja strategiczna /Strategic Concept/. Stanowi ją zwięźle sformułowana podstawowa /jedna z podstawowych/ teza strategii wojskowej czy też polityki wojskowej /lub obydwu jednocześnie/ w zaistniałej sytuacji wojskowo-politycznej i wojskowo-strategicznej, z uwzględnieniem perspektyw rozwoju tej sytuacji oraz sposobów praktycznego osiągnięcia założonego celu /wykonania zadań postawionych przez kierownictwo wojskowo-polityczne/. Koncepcja strategiczna wynikająca ze strategii i polityki wojskowej zakłada stworzenie dogodnych warunków dla realizacji tej strategii i polityki, opracowanie odpowiednich planów rozwoju /czy budowy/ i wykorzystania sił zbrojnych lub ich komponentów w wypadku wojny. Ponieważ koncepcję strategiczną wypracowuje wyższe kierownictwo wojskowo-polityczne, to odzwierciedla ona jego poglądy na rozwiązywanie zasadniczych problemów strategii i polityki wojskowej i jest ściśle związana z praktycznymi przedsięwzięciami w dziedzinie budowy potencjału wojskowego, a także z poszczególnymi strategiami.

Koncepcja strategiczna stanowi swego rodzaju tezę rządu i dowództwa wojskowego będącą podstawą do opracowania konkretnych planów i przedsięwzięć polityki i strategii wojskowej, zwłaszcza w dziedzinie rozwoju sił zbrojnych i planowania strategicznego. Koncepcja strategiczna odzwierciedla zazwyczaj podstawowe założenia kierownictwa wojskowo-politycznego w sprawach rozwoju i wykorzystania bojowego jednego z komponentów sił zbrojnych, np. sił ogólnego przeznaczenia lub sił strategicznych.

Koncepcja strategiczna jest więc punktem wyjścia zarówno dla rozwiązań teoretycznych, jak i praktycznych polityki i strategii wojskowej na określonym etapie, w którym należy uwzględnić aktualny stosunek sił na arenie międzynarodowej oraz perspektywy jego zmian.

Do najbardziej rozpowszechnionych koncepcji strategicznych lat sześćdziesiątych, które odzwierciedlały poglądy kierownictwa

amerykańskiego na budowę i wykorzystanie sił strategicznych /zaczepnych i obronnych/, można zaliczyć "konceptję ograniczenia strat" i "konceptję gwarantowanego zniszczenia", a także "konceptję dwóch i pół wojen", która określała zasady budowy i wykorzystania sił ogólnego przeznaczenia, tj. sił lądowych, sił powietrznych /bez lotnictwa strategicznego/ i sił morskich /bez raketowych atomowych okrętów podwodnych i piechoty morskiej/.

I wreszcie ostatnie pojęcie - doktryna wojenna. W publikacjach zachodnich jest ono spotykane dość rzadko, a jeśli już - to najczęściej utożsamia się je z polityką i strategią wojskową. Niektórzy amerykańscy teoretycy wojskowi próbują określić doktrynę wojenną nie jako teorię prowadzenia wojny, lecz teorię będącą odbiciem poglądów kierownictwa wojskowo-politycznego określonego państwa. Tym niemniej w wojskowej terminologii amerykańskiej pojęcie doktryny ma szerokie zastosowanie. Nie jest ono jednak tożsame z pojęciem doktryny wojennej. Istnieje np. podstawowa doktryna sił powietrznych Stanów Zjednoczonych, ujmująca ważniejsze zasady wykorzystania sił powietrzno-kosmicznych w czasie pokoju i wojny, oraz operacyjna doktryna sił powietrznych, formułująca możliwości, zasady i kolejność wykonywania przez siły powietrzne konkretnych zadań w trakcie taktycznych i strategicznych operacji powietrznych. Na użytek sił powietrznych opracowana została także tzw. połączona doktryna, która wyjaśnia sposoby i zasady użycia sił powietrznych w operacjach prowadzonych wspólnie z innymi dowództwami połączonymi i specjalnymi. Inne rodzaje amerykańskich sił zbrojnych także mają swoje doktryny. Daje to podstawę do interpretowania doktryny jako pojęcia określającego przede wszystkim zasady użycia bojowego danego rodzaju sił zbrojnych w różnych warunkach prowadzenia działań bojowych.

/4.2/. 1. G. Ławczowski: Polska doktryna wojenna. "Bellona", zeszyt 1-2, Londyn 1960, s.4.

"Jednolita doktryna wojenna ustala rozkazodawstwo i sprawne wykonywanie zadań, wprowadzając pewien ład i harmonię w działaniach poszczególnych jednostek stosujących mniej więcej te same metody dla rozwiązywania tych samych zadań".

2. I. Mossor: Sztuka wojenna w warunkach nowoczesnej wojny. Warszawa 1945, wyd. II, s.639-652.

"Doktryna wojenna jakiegokolwiek wojska jest to jednolity wśród jego dowódców sposób rozumienia i stosowania zasad operacyjnych i taktycznych ... Zródłem doktryny wojennej są cele i warunki wojny przewidziane i autorytatywnie ustalone przez naczelnego wodza. On jeden zna cel wojny, przewidywany stosunek sił, warunki terenowe głównych działań; on tworzy na podstawie tych działań plan strategiczny; z tego planu wynikają z kolei pewne wymagania, dzięki którym niektóre zasady i warunki wojenne wysuwają się na czoło zagadnień doktrynalnych, inne usuwają się na razie w cień choć nie mogą być pominięte".

/4.3/. M. Frunze: Dzieła wybrane. Warszawa 1953, s.154.

"... jednolita doktryna wojenna jest to przyjęta w armii danego państwa nauka, która ustala charakter budownictwa sił zbrojnych kraju, metody wyszkolenia bojowego wojsk, dowodzenia nimi w oparciu o panujące w państwie poglądy na charakter stojących przed nimi zadań wojskowych i na sposoby ich rozwiązywania, wpływające z klasowej istoty państwa i określane przez poziom rozwoju sił wytwórczych kraju".

/4.4/. Niektóre definicje doktryny:

1. W. Doroszewski: Słownik języka polskiego. PAN Warszawa 1960, /Za Fr. Skibińskim: rozważania o sztuce wojennej. WIH, Warszawa 1972, s.474/.

"Zespół poglądów naukowych /lub politycznych/, powiązanych wspólną podstawową koncepcją i stanowiących pewną całość".

2. S. Skorupka, H. Anderska, Z. Łempicka: Słownik języka polskiego. Warszawa 1968, s.129.

Doktryna: 1/ "Zespół poglądów filozoficznych, naukowych, politycznych lub społecznych, powiązanych wspólną podstawową koncepcją stanowiących pewną całość, teoria, system, nauka".

Doktryna ideologiczna, materialistyczna. Filozofia oparta na doktrynach postępowych. 2/ W znaczeniu ujemnym: "zespół poglądów wyspekulowanych, oderwanych od życia, będących skostniałym systemem formułek i prawideł; teoria pseudonaukowa". Dogmatyczność, szkodliwość, wsteczność doktryny.

3. H. Barczak: O współczesnej doktrynie wojskowej. Myśl Wojskowa 6/67.

"... oznacza teorię naukową, wywodzącą się z pewnych przyjętych zasad, albo całość poglądów odpowiednio usystematyzowanych a dotyczących określonych zagadnień".

/4.5/. 1. W.Sokołowski: Strategia wojenna. Warszawa 1964, s.55. "Doktryna wojenna wyraża przyjęte w państwie poglądy na zagadnienia politycznej oceny przyszłej wojny, stosunku państwa do wojny, na charakter przyszłej wojny, przygotowania kraju do wojny pod względem ekonomicznym i moralnym, na zagadnienia budownictwa i przygotowania sił zbrojnych oraz sposobów prowadzenia wojny".

2. A.Greczko: Woorużonnyje siły sowietskogo gosudarstwa. Moskwa 1974, s.314.

"... przez pojęcie doktryny wojennej należy rozumieć przyjęty przez dane państwo i jego siły zbrojne system poglądów na charakter wojny i sposoby jej prowadzenia oraz przygotowanie do niej kraju i armii".

Rozdział 5. SYSTEM OBRONNY PAŃSTWA

/5.1/. B. Chocha: Obrona Terytorium Kraju. MON, Warszawa 1974. "Obronność lub inaczej siłę obronną państwa można określić jako stopień jego zdolności do prowadzenia wojny przy maksymalnie możliwym - w danym ustroju społeczno-politycznym - natężeniu wszystkich materialnych i duchowych sił społeczeństwa".

M. Dębicki, J. Mroczo: System obronny państwa. ASG, Warszawa 1974. "Obronność państwa jest to zdolność do prowadzenia skutecznych działań wojennych przy równoczesnym maksymalnym uodpornieniu obszaru kraju na oddziaływanie przeciwnika, zapewniającym funkcjonowanie państwa i ochronę ludności".

/5.2/. 1. T. Tuczapski: Właściwości obrony terytorium kraju. "Przegląd Obrony Terytorialnej" 1/74. "Aktualnie, pod pojęciem systemu obrony rozumiemy całokształt zamierzeń mających na celu przygotowanie kraju do obrony oraz całość sił i środków w państwie, przeznaczonych do wykonania zadań obronnych".

2. M. Dębicki, J. Mroczo: System obronny państwa. ASG, Warszawa 1974. "System obronny to - oparty na przyjętej przez państwo doktrynie wojennej - całokształt przygotowań o charakterze obronnym, realizowanych w ramach spełnianych przez państwo funkcji i dziedzin działalności, mających na celu zapewnienie zdolności do prowadzenia skutecznych działań wojennych na współczesnym polu walki, do możliwie najwyższego uodpornienia państwa i społeczeństwa na oddziaływanie przeciwnika, a także przygotowania terytorium kraju jako części teatru działań wojennych".

3. Mała Encyklopedia Wojskowa t.III.

a/ - s.244 "System organizacji i przygotowania kraju oraz jego sił zbrojnych na wypadek agresji..." /Dalej następują wyjaśnienia dotyczące zależności systemu od różnych czynników wewnętrznych i zewnętrznych oraz wyszczególnienie niektórych elementów składających się na system obronny/.

b/ - s.702. "System obrony PRL obejmuje dwa układy: zewnętrzny i wewnętrzny. Zewnętrzny stanowią siły przeznaczone do działań na froncie zewnętrznym - wojska operacyjne, które są przystosowane do prowadzenia operacji w najbardziej nawet skomplikowanych warunkach wojny współczesnej ... Układ wewnętrzny składa się z sił przeznaczonych do działań na froncie wewnętrznym to jest wojsk obrony terytorium kraju".

4. Ogólna koncepcja systemu obronnego PRL I.O.T. Warszawa 1974, s.5 . "Pod pojęciem system obronny rozumie się całokształt zamierzeń mających na celu zapewnienie obronności państwa oraz siły i środki przeznaczone do wykonania zadań obronnych".

/5.3/. Istnieje powszechne przekonanie, że zastosowanie skrajnych środków obrony państwa, a więc działań zbrojnych, ogranicza się do przypadków obrony niepodległości, suwerenności i nienaruszalności terytorium państwa. Historia jednak wykazuje, że przyczyny konfliktów zbrojnych są bardzo zróżnicowane - od wczesnych przyczyn dynastycznych i terytorialnych, po przyczyny ekonomiczne i ideologiczne. Najczęściej jednak jest to splot wielu przyczyn, w których zawsze występują przyczyny ekonomiczne.

/5.4/. Oto pogląd wyrażony w podstawowym dziele Focha: "Zasady wojny". "Ponieważ zignorowaliśmy zasadnicze zmiany, jakie zaszły u naszych sąsiadów i wynikające z tych zmian konsekwencje, my którzy stworzyliśmy wojnę narodową, staliśmy się jej ofiarą ... Ponieważ cała Europa przyjęła doktrynę narodową, a więc doktrynę narodu pod bronią, zmuszeni jesteśmy dzisiaj podjąć na nowo koncepcję wojny absolutnej, którą dyktuje historia"^{x/}. Stwierdzenie to dotyczy rozważań nad klęską Francji w wojnie pruskiej 1870 roku. Użycie przez Focha przymiotnika absolutna nie oznacza, że rozumiał on przez to wojnę totalną według teorii sformułowanej przez Ludendorfa, a wynaturzonej do granic zbrodni przez nazizm. Ani "Zasady wojny" ani studium "O prowadzeniu wojny" nie wskazują, aby Foch rozumiał potrzebę totalnej mobilizacji kraju, zwłaszcza przemysłu, pomijając inne atrybuty wojny totalnej, które u Ludendorfa można sprowadzić do pięciu podstawowych cech: wojna jest totalna, ponieważ teatrem wojny są całe obszary wojujących narodów; wojnę prowadzą całe narody, a nie tylko ich armie, w związku z czym konieczne jest pełne przystosowanie ekonomiki dla potrzeb wojny; ze względu na udział mas w wojnie konieczne są specjalne zabiegi propagandowe dla wzmocnienia własnego morale, a osłabienia morale przeciwnika; przygotowanie wojny totalnej musi wyprzedzać rozpoczęcie działań; dla integracji wysiłku wojna totalna musi być kierowana przez jeden nadrzędny autorytet naczelnego wodza.

x/ F.Foch: Principles of War. New Jork 1920, s.25 - cytowane za Makers of modern Strategy. Princetown 1943, wyd.V, s.221.

/5.5/. Podstawy prawne systemu obronnego.

System obronny państwa organizowany jest i funkcjonuje na określonych zasadach prawnych. Ponieważ w ich świetle podstawowym obowiązkiem państwa jest zachowanie niepodległości, suwerenności i bezpieczeństwa narodu oraz zapewnienie jego pełnego i niezakłóconego rozwoju ekonomicznego, społecznego i kulturalnego, zgodnie z ideologicznymi założeniami i aspiracjami, buduje ono /państwo/ system prawny, którego podstawowym aktem normatywnym jest Konstytucja.

Konstytucje - jako ustawy ramowe określające funkcje państwa i rządu, podstawowe prawa i obowiązki organów państwowych i obywateli - nie rozwiązują oczywiście wszystkich spraw związanych z obronnością państwa. Określone organa upoważnione są do wydawania odpowiednich ustaw, dekretów, rozporządzeń i innych aktów prawnych, w których ustala się szczegółowo wszystkie sprawy dotyczące przygotowania i funkcjonowania systemu obronnego. Podstawowymi dokumentami w tym względzie są ustawy o obronie kraju i wydane na ich podstawie przepisy wykonawcze. U nas za obowiązującą uznana jest ustawa "O powszechnym obowiązku obrony PRL". Zgodnie z tą ustawą, do kierowania całokształtem spraw obrony powołano Komitet Obrony Kraju, określając równocześnie szczególne funkcje ministra obrony narodowej w zakresie przygotowania całego systemu obronnego. Powołano również do życia terenowe komitety obrony jako organa kierowania sprawami obronności na podległym im terenie. Podobne instytucje o zróżnicowanych uprawnieniach istnieją w większości państw socjalistycznych i kapitalistycznych^{x/}.

W Czechosłowacji istnieje Rada Obrony Państwa pod przewodnictwem I Sekretarza KPCz oraz poszczególne Rady Obrony Republik Czeskiej i Słowackiej. Rada Obrony Państwa ma szerokie uprawnienia, w jej bowiem kompetencjach leżą wszystkie podstawowe sprawy obronności.

W NRD powołano w 1960 roku Narodową Radę Obrony mianowaną przez Radę Państwa.

x/ Na podstawie broszury TWWO opracowanej przez J. Maślankę:
"Rady obrony państw socjalistycznych i kapitalistycznych".
Warszawa 1974 r.

W Jugosławii istnieje Rada Obrony Narodowej Federacji pod przewodnictwem prezydenta, a także rady obrony narodowej poszczególnych republik. Warto podkreślić, że ustawa o obronie narodowej SFRJ jest pierwszą w świecie ustawą nakazującą wszystkim obywatelom pozostającym na obszarze okupowanym przez nieprzyjaciela kontynuowanie walki zbrojnej i stawianie oporu wrogowi na polecenie organów, które w okupowanej części kraju kierują ogólnonarodową wojną obronną.

W RFN istnieje kilka instytucji powołanych do zajmowania się sprawami obrony. Organem rządowym jest Federalna Rada Bezpieczeństwa jako organ doradczy kanclerza, który jest jej przewodniczącym.

W Wielkiej Brytanii powołano w 1963 r. komitet o dość dwuznacznej nazwie: Komitet Obrony i Polityki Zamorskiej, podlegający premierowi i kierujący, jako samodzielny organ polityczny, sprawami przygotowania państwa do wojny. Niezależnie od tego istnieje Komitet Obrony jako organ doradczy ministra obrony.

We Francji funkcjonują dwa organy zajmujące się sprawami obrony: Komitet Obrony oraz Najwyższa Rada Obrony pod przewodnictwem prezydenta republiki. Pierwszy podejmuje decyzje w sprawach obrony kraju, drugi natomiast, będąc organem doradczym prezydenta, zajmuje się studiowaniem problemów związanych z obronnością.

Wreszcie w Stanach Zjednoczonych organem doradczym prezydenta w sprawach obrony i polityki obronnej jest Krajowa /Narodowa/ Rada Bezpieczeństwa z Komitetem Wykonawczym Rady oraz Zespołem Ocen Programów /planów/ Obronnych. Przez Krajową Radę Bezpieczeństwa rozstrzygane są wszystkie problemy bezpieczeństwa - od wywiadu, poprzez potencjał wojskowy i ekonomiczny, do polityki międzynarodowej i posunięć wojskowych USA. Wszystkie decyzje obronne podejmuje prezydent, władza jego jest jednak poważnie ograniczana przez komisje wojskowe i polityczne, izby reprezentantów i senatu.

Ustawodawstwo obronne reguluje również zagadnienia obrony cywilnej i obronnego przygotowania społeczeństwa oraz problemy stanu wyjątkowego i stanu wojny. W niektórych krajach te ostatnie sprawy nie są objęte ustawami już wydanymi, a przygotowywane w formie dekretów i rozporządzeń do ogłoszenia w odpowiednim

czasie, tj. w wypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa. Dotyczą one najczęściej ograniczenia swobód obywatelskich i nałożenia na obywateli dodatkowych obowiązków.

Oddzielnym zagadnieniem jest ustawodawstwo dotyczące budżetów wojskowych. W krajach socjalistycznych wydatki na cele wojskowe ustalane są w ramach ogólnego budżetu państwa, w krajach kapitalistycznych natomiast ustalane są najczęściej odrębnie, z podziałem na poszczególne pozycje wydatków.

Oficjalne ustawodawstwo obronne nie rozwiązuje i nie może rozwiązywać wszystkich spraw z zakresu organizacji obrony państwa, choćby ze względu na jego charakter i procedurę uchwalania, stanowi więc jedynie ramy prawne, w których określa się prawa, obowiązki i kompetencje organów państwowych i obywateli. Większość spraw organizacyjnych i koncepcyjnych rozwiązuje się, zależnie od ich ważności, na podstawie zarządzeń, rozporządzeń i innych aktów normatywnych o charakterze poufnym, tajnym i ściśle tajnym. Najważniejsze z nich są dokumentami specjalnego znaczenia, stanowiącymi najwyższą tajemnicę wojskową i państwową, dostępną tylko osobom bezpośrednio zainteresowanym.

Następną grupą aktów prawnych dotyczących obrony są sojusznicze /dwustronne lub wielostronne/ umowy o wzajemnej pomocy wojskowej oraz umowy międzynarodowe, w których ustala się normy /zwane konwencjami/ obowiązujące walczące strony. Umowy sojusznicze mogą mieć charakter jawny lub tajny, najczęściej jednak obok jawnego tekstu oficjalnego obejmują klauzule i dodatkowe dokumenty robocze nie podawane do publicznej wiadomości.

Konwencje międzynarodowe zawierane przez określoną grupę państw obowiązują tylko umawiające się strony, jednakże są one otwarte, pozwalają bowiem na przystąpienie do konwencji wszystkim państwom, które nie brały udziału w ich formułowaniu, a zgadzają się z ich duchem i literą. Podpisanie konwencji wymaga jej ustawowej ratyfikacji przez ciało ustawodawcze państwa i ogłoszenia w organie urzędowym. Do najbardziej znanych umów międzynarodowych zaliczyć należy konwencje haskie, protokoły genewskie i konwencje genewskie. Umowy te regulują bardzo wiele spraw dotyczących prowadzenia wojny i zmierzają przede wszystkim do ograniczenia środków używanych w wojnie /np. zakaz używania środków trujących i bakteriologicznych, pocisków rozrywających się w ciele człowieka tzw. dum-dum, zakładania min wybuchających

za dotknięciem itp./ oraz zmniejszenia cierpień ludności cywilnej, uregulowania spraw jeńców wojennych, ochrony dóbr kulturalnych itd.

Państwa przystępujące do konwencji mają obowiązek zapoznania wszystkich uczestniczących w wojnie obywateli z ich postanowieniami i uwzględniania tych postanowień w swoim ustawodawstwie wojskowym i wojennym.

Jak wykazują doświadczenia, niektóre strony wojujące nie przestrzegały przyjętych norm, co miało miejsce szczególnie podczas II wojny światowej i było bezpośrednią przyczyną powołania Międzynarodowego Trybunału Wojskowego dla sądzenia zbrodniarzy wojennych. Za zbrodnie wojenne uznane są czyny naruszające zasady międzynarodowego prawa wojennego oraz czyny nieusprawiedliwione koniecznością wojenną. Statut Międzynarodowego Trybunału Wojskowego określił trzy rodzaje zbrodni: zbrodnie wojenne, zbrodnie przeciwko ludzkości i zbrodnie przeciwko pokojowi. Do prawa międzynarodowego wprowadzono w 1968 zasadę nieprzedawnienia tych zbrodni.

Jak wynika z przedstawionych rozważań, rozwiązywanie systemu obronnego są regulowane prawnie odpowiednio do potrzeb, z uwzględnieniem przyjętych przez państwo postanowień prawa międzynarodowego, zwłaszcza co do środków, jakie można w tym systemie zastosować.

Przyjęte ustalenia prawne, a przede wszystkim nadanie specjalnych uprawnień kolegialnemu ciałom powołanym do koordynacji przedsięwzięć obronnych, umożliwia kompleksowe rozwiązywanie zadań w ramach systemu obronnego.

Rozdział 6. OPERACJA STRATEGICZNA NA TDW

/6.1/. Wypracowana w czasie między I i II wojną światową teoria głębokich operacji przewidywała prowadzenie frontowej operacji zaczepnej w pasie szerokości 150-300 km, na głębokość 200-300 km, w ciągu 15-20 dni, ze średnim tempem natarcia dla piechoty 10 do 15 km na dobę i wojsk grupy szybkiej 40-50 km na dobę. W początkowym okresie II wojny światowej strategiczne operacje zaczepne prowadzone początkowo tylko na jednym kierunku w miarę wzrostu sił i środków realizowane były na kilku kierunkach kolejno lub jednocześnie. Pod koniec II wojny światowej głębokość operacji wynosiła już 500-600 km, a tempo działań do 20 km na dobę. W operacji uczestniczyły 2-4 fronty, lotnictwo dalekiego zasięgu, siły morskie oraz wojska obrony powietrznej kraju. Sposoby prowadzenia operacji były różne; najczęściej jednak spotykanym i najskuteczniejszym sposobem było okrążenie określonych zgrupowań nieprzyjaciela i niszczenie ich.

Operacja strategiczna była przygotowywana i prowadzona pod kierownictwem Kwatery Głównej Naczelnego Dowództwa AR, które określało: cel i zamiar operacji, kierunki głównych uderzeń, podział sił i środków, zadania poszczególnych frontów, materiałowo-techniczne zabezpieczenie operacji, a także koordynowało przygotowania do operacji i działania w toku jej trwania.

/6.2/. W zbiorze materiałów operacyjno-strategicznych /część I s.81/ zamieszczona jest następująca definicja operacji strategicznej: "Operacja strategiczna, to uzgodnione działania wojenne strategicznych wojsk rakietowych, frontów, flot oraz związków operacyjnych innych rodzajów sił zbrojnych, prowadzone według jednolitego planu i pod jednolitym kierownictwem w celu osiągnięcia celu wojny na danym TDW, tj. całkowitego rozbitcia przeciwnika, zburzenia jego ekonomiki, opanowania ważnych obszarów i wytrącenia z wojny wrogiej koalicji".

Podobne definicje spotyka się w innych materiałach źródłowych. Definicja powyższa ma - naszym zdaniem - następujące niedociągnięcia:

- mówi się w niej o udziale w operacji strategicznej wojsk rakietowych, chociaż wiadomo, że w niektórych etapach tej operacji strategiczne wojska rakietowe mogą udziału nie brać;

- obok rodzajów sił zbrojnych wymienia się jednostki organizacyjne /fronty, związki operacyjne/, a więc definicja zawiera niejednorodną klasyfikację sił biorących udział w operacji;

- definicja budzi zastrzeżenia pod względem stylistycznym /"w celu osiągnięcia celu wojny"/.

Zaproponowana przez nas definicja wydaje się nie mieć tych braków.

/6.3/. Pewna specyfika cechować będzie działania morskie prowadzone na morzach zamkniętych, do których należy Bałtyk. Specyfika ta wynika z ograniczonej możliwości manewru i szczególnej roli cieśnin łączących to morze z innymi teatrami działań, co powoduje konieczność skupienia głównego wysiłku z jednej strony na obronie i utrzymaniu cieśnin, z drugiej - na ich opanowaniu. Działania prowadzone w tych warunkach muszą być też ściśle powiązane z działaniami na froncie lądowym /współdziałanie floty z wojskami lądowymi na wszystkich szczeblach dowodzenia".

SCHEMAT 1.1.

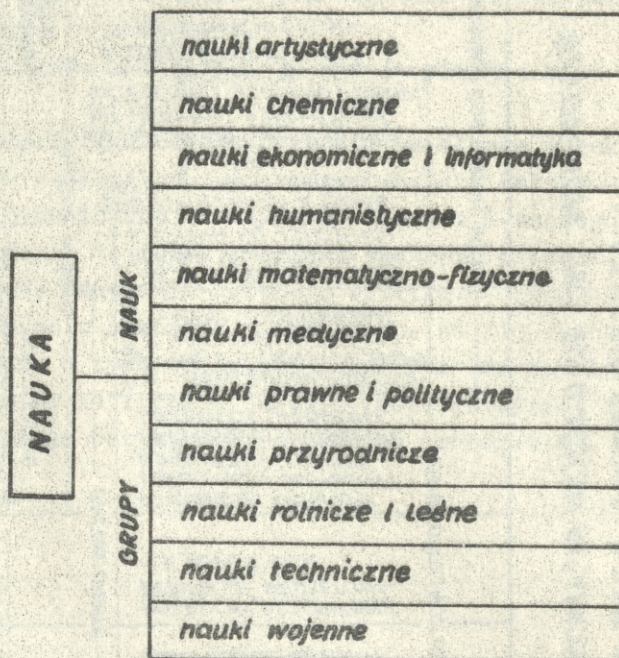
SFERY KONFLIKTU

GLÓWNE CECHY, OBSZARY, W KTÓRYCH SIĘ ONE NAKŁADAJĄ

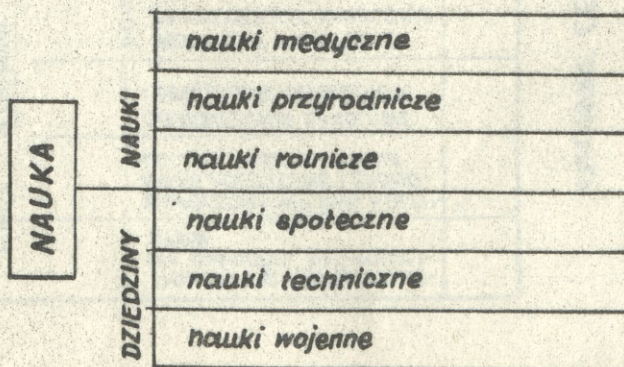
POKOJOWE WSPÓŁISTNIE- NIE NARODÓW, BEZ KONFLI- KTÓW	WSPÓŁZAWODNICZTWO KULTU- RALNE, POLITYCZNE I EKONO- MICZNE, POLITYKA CELNA	OGRAŃCZENIA HANDLOWE I DEMIZOWE, DEMALUACJE	KONCESJE POLITYCZNE ZA PRZYWILEJE HANDLOWE	MONTOWANIE SPOJUSZÓW ZBYWANIE NADWYZEK (DUMPING)	WROGA PROPAGANDA POLITYCZNA, BOJKOTY ROZRUCHY, PRZENIKANIE DYWERSJI, ARRESTOWA- NIA, DEPORTACJE	PORYWANIE OKRĘTÓW I ŁADUNKÓW, INCYDENTY GRANICZNE, GWALT I REPRYSJE, NISZCZENIE URZĄDZEŃ (SABOTAZ)	REWOLUCJA PODSYCH- NA Z ZEWNĄTRZ, WSPÓ- NYMI I "OCHOTNIKAMI"	TYLKO FORMALNY	ZAJĘCIE TERYTORIUM, CZĘ- ŚCOWA MOBILIZACJA WY- STĄPIENIE SIŁ ZBRÓJNYCH BOMBARDOWANIE Z POWIE- TRZA I Z MORZA, OFICJALNE PEŁNA MOBILIZACJA, ZAPRĄPI- NIE OKRĘTÓW, ZWIĘKSZENIE NATĘŻENIA I OBSZARU DZIAŁAŃ BOJOWYCH	ROZSZERZENIE LISTY ATAKOWANYCH CELÓW	UŻYCIE BRONI TERMODŹRÓDRO- WEJ, CHEMICZNEJ I BIOLOGICZNEJ	ZADNYCH, OGRAŃCZEŃ	MIEOGRANICZONA WOJNA TOTALNA	OBSZAR NEGOCJACJI
POKÓJ PEŁNY	WZGLĘDNY POKÓJ	WZRASTAJĄCE NAPIĘCIE	ZIMNA WOJNA	GORĄCA WOJNA	WIELE OGRAŃCZEŃ WOJNA EKONOMICZNA WOJNA OGRAŃCZONA	TYLKO FORMALNY	ZAJĘCIE TERYTORIUM, CZĘ- ŚCOWA MOBILIZACJA WY- STĄPIENIE SIŁ ZBRÓJNYCH BOMBARDOWANIE Z POWIE- TRZA I Z MORZA, OFICJALNE PEŁNA MOBILIZACJA, ZAPRĄPI- NIE OKRĘTÓW, ZWIĘKSZENIE NATĘŻENIA I OBSZARU DZIAŁAŃ BOJOWYCH	ROZSZERZENIE LISTY ATAKOWANYCH CELÓW	UŻYCIE BRONI TERMODŹRÓDRO- WEJ, CHEMICZNEJ I BIOLOGICZNEJ	ZADNYCH, OGRAŃCZEŃ	MIEOGRANICZONA WOJNA TOTALNA	OBSZAR UŻYCIA SIŁY	OBSZAR NEGOCJACJI	

ŹRÓDŁO: Henry E. Eccles, „Military Concepts and Philosophy”, Ratger University Press, New Jersey 1965 s.37
tłum. A. Wajda

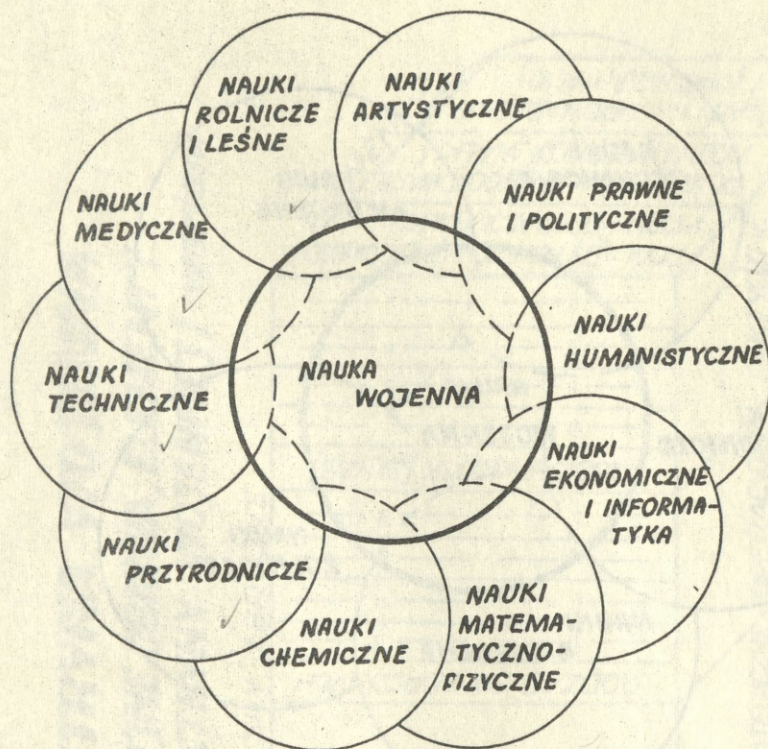
SYSTEM KLASYFIKACJI NAUK WEDŁUG MNSWIT

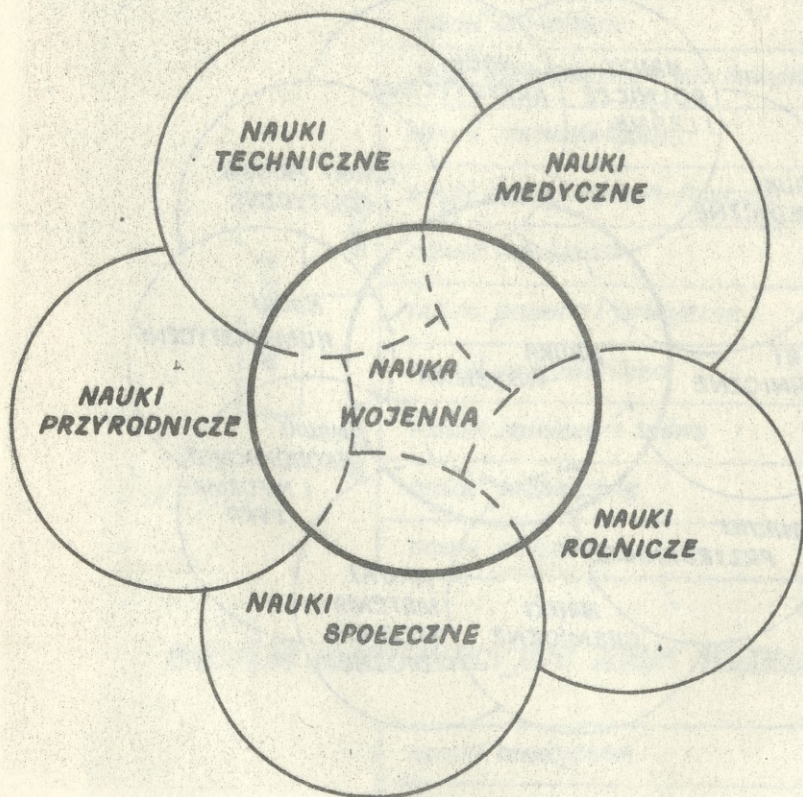
SYSTEM KLASYFIKACYJNY NAUK WEDŁUG RWPG

SYSTEM KLASYFIKACJI NAUK WEDŁUG MNSWiT

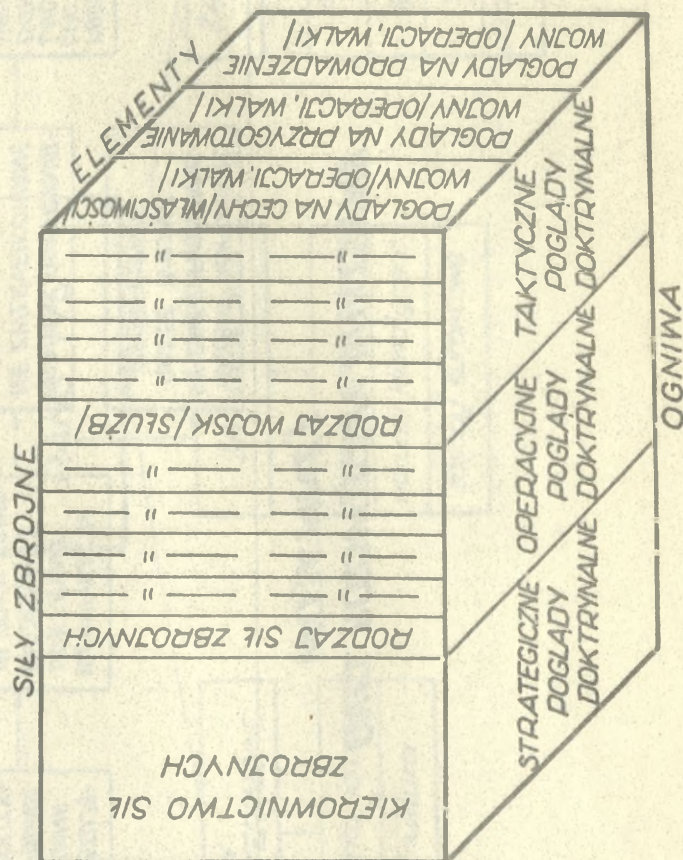

SYSTEM KLASYFIKACYJNY NAUK WG RWPG

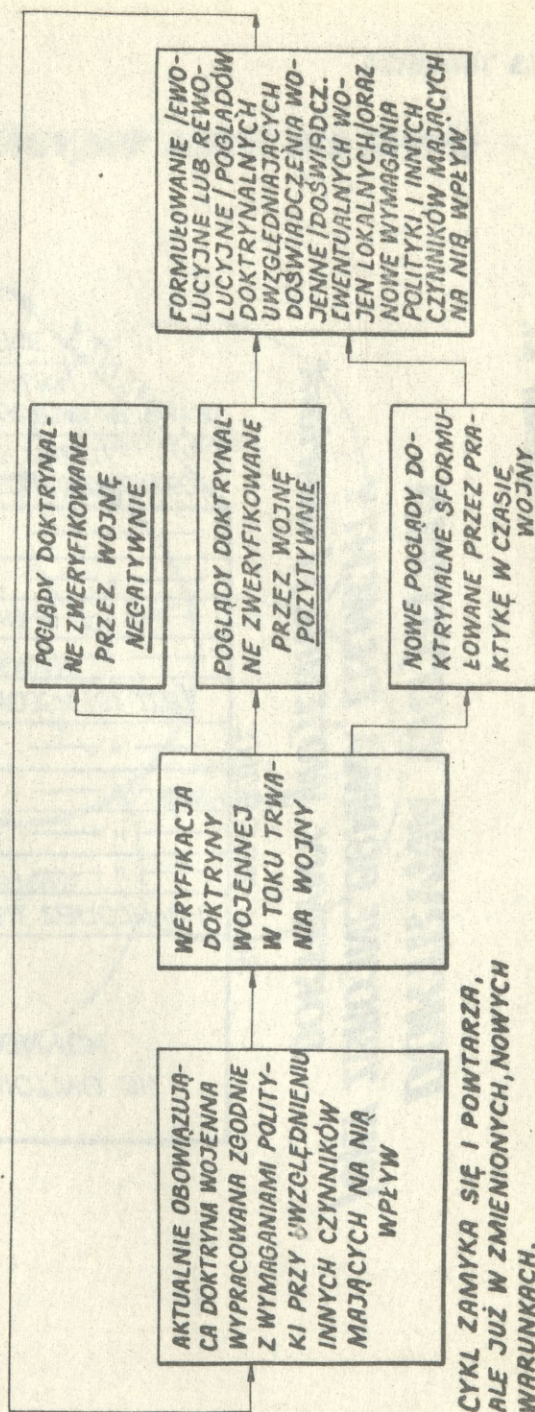
SCHEMAT 4.1.

DOKTRYNA WOJENNA **/SIŁY ZBROJNE, OGNIWA, ELEMENTY** **DOKTRYNY WOJENNEJ/-wariant**

SCHEMAT 4.2.

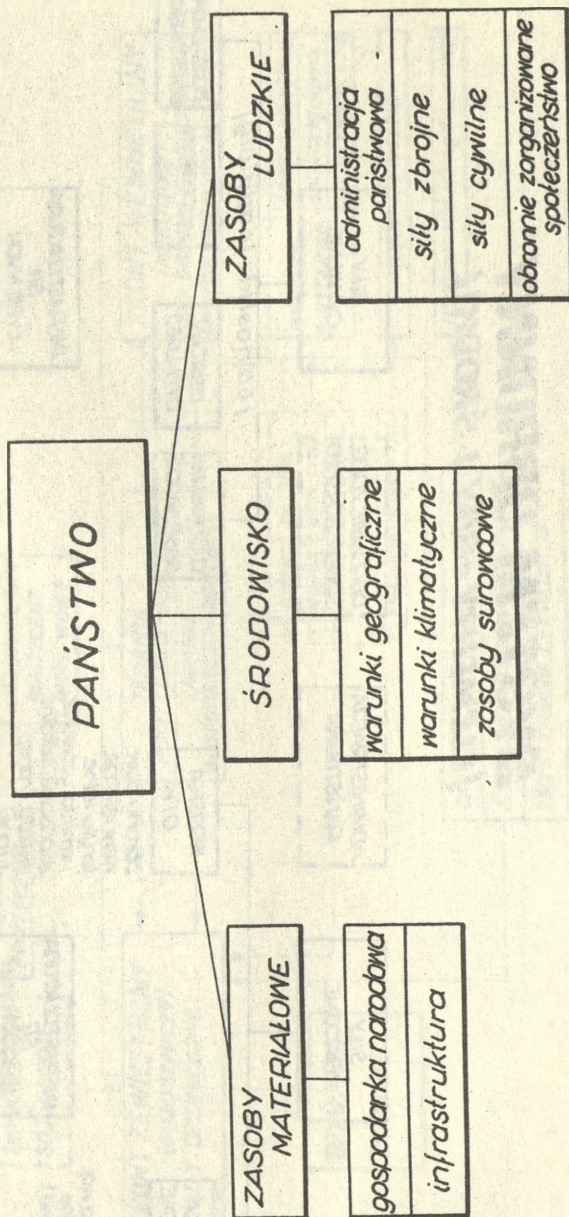
CYKL ROZWOJOWY DOKTRYNY WOJENNEJ

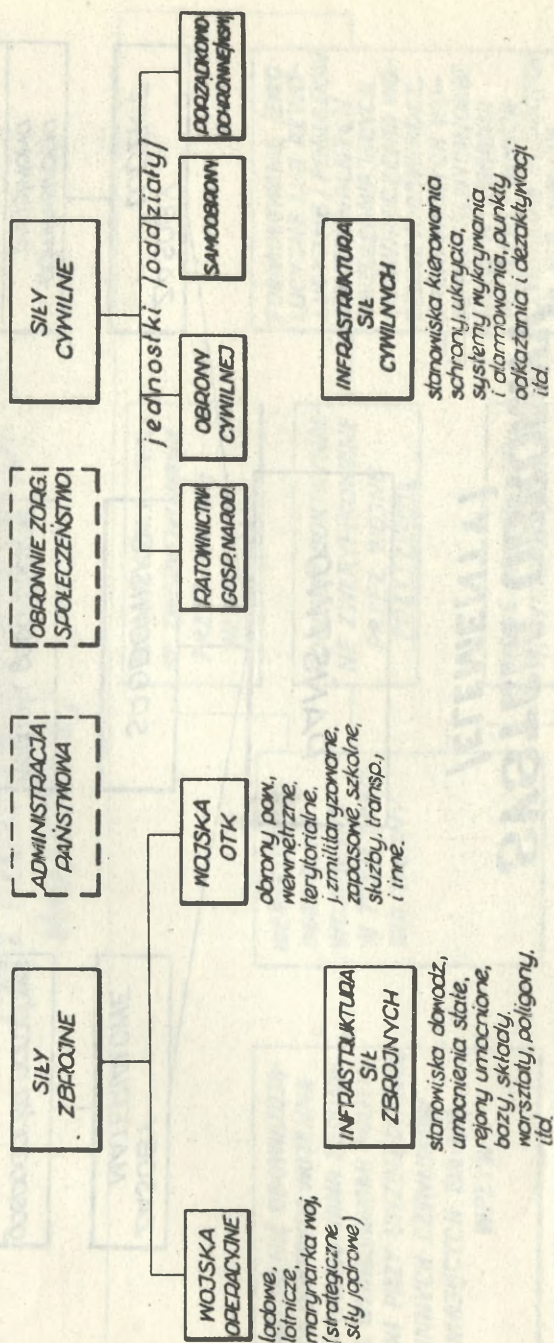

CYKL ZAMYKA SIĘ I POWTARZA, ALE JUŻ W ZMIENIONYCH, NOWYCH WARUNKACH.

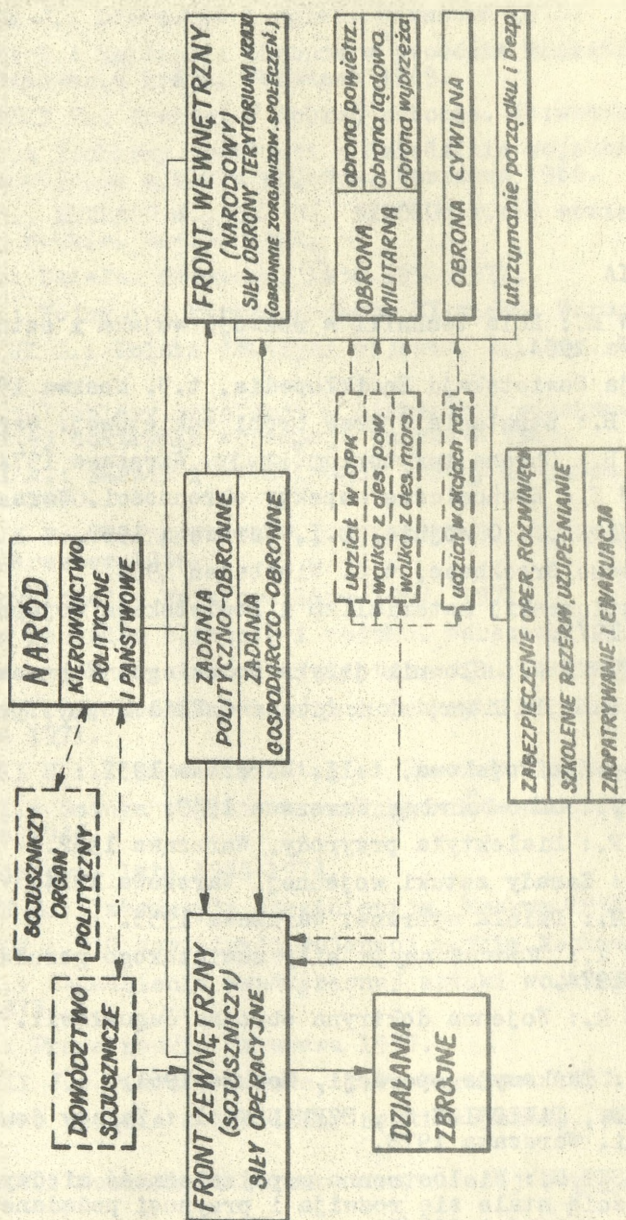
SCHEMAT 5.1.

SYSTEM OBRONNY /ELEMENTY/

SYSTEM OBRONNY /ZADANIA/

BIBLIOGRAFIA

- AREFIEW M.: Rola techniki w rozwoju wojska i sztuki wojennej. Warszawa 1954.
- Bolszaja Sowietskaja Encyklopedia, t.5. Moskwa 1971.
- BRODIE B.: Strategia w erze broni rakietowej. Warszawa 1963.
- CHOCHA B.: Obrona terytorium kraju. Warszawa 1974.
- CIASTON S.: Ekonomiczne aspekty obronności. Warszawa 1969.
- CLAUSEWITZ C.: O wojnie, t.I, Warszawa 1958.
- Der Grosse Brockhaus, t.6. Wiesbaden 1955.
- Dialekticzeskij materializm i sowiejskaja wojennaja nauka. Moskwa 1972.
- DOROSZEWSKI W.: Słownik języka polskiego. Warszawa 1960.
- ECCLES H.E.: Military Concepts and Philosophy. New Jersey 1965.
- Encyklopedia Wojskowa, t.II. Warszawa 1932.
- ENGELS F.: Anty-Dühring Warszawa 1949.
- ENGELS F.: Dialektyka przyrody. Warszawa 1952.
- FOCH F.: Zasady sztuki wojennej. Warszawa 1924.
- FRUNZE M.: Dzieła wybrane. Warszawa 1953.
- GRECZKO A.: Woorużonnyje siły sowiejskogo gosudarstwa. Moskwa 1974.
- HAMOWIC R.: Wojenna doktryna obronna Jugosławii. Belgrad 1974.
- HOTH H.: Tankowyje operacji. Moskwa 1961.
- IWANOW D., PAWŁOWICZ S., SZEMANSKI P.: Zasady dowodzenia wojskami. Warszawa 1973.
- JARUZELSKI W.: Wielostronna współzależność między nauką a obronnością stale się rozwija i przynosi pożądane owoce. Żołnierz Wolności 295/72.
- JUREWICZ Z.: Wybrane problemy nauki wojennej. Doktryna wojenna. Warszawa 1974.

- KACZMAREK J.: Doktryna wojenna. Warszawa 1975.
- KACZMAREK J.: Uderzenie i ogień. Warszawa 1973.
- KŁONOWSKI Z.: Założenia obronne w procesie przestrzennego zagospodarowania kraju. Warszawa 1969.
- KOTARBINSKI T.: Traktat o dobrej robocie. Warszawa 1969.
- KOZŁOW W.: Problemy rewolucji w dziedzinie wojskowości. Doktryna wojenna a nauka wojenna. Warszawa 1966.
- KOZŁOW W., SMIRNOW M., BAŻ J., SIDOROW P.: O sowieckiej wojennej nauce. Moskwa 1964.
- LENIN W.: Dzieła. Warszawa, lata 1950-1972.
- LIDER J.: Wojny i doktryny wojenne XX wieku. Warszawa 1966.
- ŁAWCZOWSKI G.: Polska doktryna wojenna, Bellona. Londyn 1960.
- ŁOMOW N.: Problemy rewolucji w dziedzinie wojskowości. O radzieckiej doktrynie wojennej. Warszawa 1966.
- MADEJSKI A.: Zasady i właściwości obrony wybrzeża PRL. Warszawa 1970.
- MAJCHRZAK F., STANKIEWICZ W., ŻYROMSKI S.: Ekonomia wojenna. Warszawa 1966.
- Mała Encyklopedia Wojskowa, lata 1967, 1971.
- Marksizm leninizm o wojnie i wojsku. Warszawa 1964.
- Metodika wojenn-naucznego isliedowania. Moskwa 1959.
- Metodologiczne problemy teorii i praktyki wojskowej. Warszawa 1971.
- MICHAŁSKI H.: Kosmos i strategia. Warszawa 1970.
- MOSSOR L.: Sztuka wojenna w warunkach nowoczesnej wojny. Warszawa 1945.
- Myśl Wojskowa, lata 1965-1974.
- NAPOLÉON B.: Izbrannyje soczinienija. Moskwa 1956.
- NIEZNAMOW A.: O sowieckiej wojennej nauce. Moskwa 1964.
- NOŻKO K.: Zagadnienia współczesnej sztuki wojennej. Warszawa 1973.
- PEŁC J.: Prawa nauki. Warszawa 1957.
- PIŁSUDSKI J.: Pisma zbiorowe, t.V. Warszawa 1937.
- Podstawowe pojęcia z dziedziny nauki wojennej. Warszawa 1974.
- POPOW M.W.: Suszcznost zakonow woorużonnoj borby. Moskwa 1964.
- POWALIJ : Polityka i wojenna strategia. Moskwa.
- PSZCZÓŁKOWSKI : Zasady sprawnego działania. Warszawa 1967.
- RATAJCZYK L.: Kierownictwo wojskowe i doktryna wojenna RP przed Sejmem czteroletnim. Warszawa 1973.

RUDNICKI K.: Na polskim szlaku. Londyn 1952.

RYBKIN C.: Wojna i politika w Sowrieniennyje epochy. Moskwa 1973.

RYSZKA F.: Ideologia, doktryny, programy a działania polityczne. Warszawa 1967.

SAWKIN W.: Podstawowe zasady sztuki operacyjnej i taktyki. Warszawa 1974.

SITEK E.: Mobilizacja przemysłu dla celów obronnych. Warszawa 1964.

SIWICKI F.: Aktualne problemy PRL. Żołnierz Wolności 230/73.

SIWICKI F.: XXX lat ludowego Wojska Polskiego. Socjalistyczna doktryna obronna. Życie Warszawy 241/73.

SKIBINSKI F.: Rozważania o sztuce wojennej. Warszawa 1972.

SKORUPKA S., AUDERSKA H., ŁEMPICKA Z.: Mały Słownik języka polskiego. Warszawa 1968.

SMIRNOW M., BAŻ J., KOZŁOW W., SIDOROW P.: O radzieckiej nauce wojennej. Warszawa 1972.

SMITH D.: Doktryna wojenna USA. Warszawa 1957.

SOKOŁOWSKI W.: Strategia wojenna. Warszawa 1964.

The Encyklopedie Americana, t.19. New Jork 1958.

TUCZAPSKI T.: System obronny Polski Ludowej, Biuletyn Wojskowy PAP 226/75.

TUCZAPSKI T.: Właściwości obrony terytorium kraju. Przegląd OTK 1/74.

TRIFONIENKOW P.J.: Ob osnovnykh zakonach choda i schoda sowremiennoy wojny. Moskwa 1962.

Wielka Encyklopedia Powszechna, t.7. Warszawa.

Współczesna wiedza wojskowa. Warszawa 1972.

Wybrane zagadnienia nauki, sztuki wojennej, doktryny wojennej. Warszawa 1974.

Wojenna Myśl, lata 1968-1974.

ZAPOLSKI S.: Współczesna doktryna wojenna Paktu Północno-atlantycznego. Warszawa 1970.

Zarys teorii organizacji i zarządzania. Warszawa 1971.

ZAWIZJON G.: Komunist Woorużonnykh Sił. 12/73.

ZIELENIOWSKI J.: Organizacja zespołów ludzkich. Warszawa 1967.

ZEŁTOW A.: Metodologiczne problemy teorii i praktyki wojskowej. Warszawa 1970.

Wydrukowane w 400 egz

Egz. 200 Bibl.Gł.OZO
Egz. 200 Kat.Strategii
Oprac. - Zespół prac
Katedry Strategii ASG
Druk L.K.

Poz. 937
Kor.H.W.

Druk ASG-OXV-6849
Zam. 839 dn. 10.04.7

